

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA

Studijní program: N4101 Zemědělské inženýrství
Studijní obor: Agroekologie - Ekologické zemědělství
Katedra: Agroekosystémů
Vedoucí katedry: doc. Ing. Petr Konvalina, Ph.D.

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Uplatnění regionální produkce ovoce a zeleniny ve školních stravovacích
zařízeních Jihočeského kraje

Vedoucí diplomové práce: prof. Ing. Jan Moudrý, CSc.
Autor diplomové práce: Bc. Daniela Fialová

České Budějovice, 2020

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Zemědělská fakulta

Akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Bc. Daniela FIALOVÁ
Osobní číslo: Z18074
Studijní program: N4101 Zemědělské inženýrství
Studijní obor: Agroekologie – Ekologické zemědělství
Téma práce: Uplatnění regionální produkce ovoce a zeleniny ve školních stravovacích zařízeních Jihočeského kraje.
Zadávací katedra: Katedra agroekosystémů

Zásady pro vypracování

Cíl práce: Vyhodnotit potenciál produkce ovoce a zeleniny (OZ) a její distribuce a využití v Jihočeském kraji a porovnat ho se spotřebou OZ ve školních stravovacích zařízeních JČ. kraje. Vyhodnotit faktory ovlivňující rozvoj a uplatnění regionální produkce OZ ve školních stravovacích zařízeních a navrhnout možná opatření pro zlepšení stávající situace.

Diplomová práce bude obsahovat následující kapitoly:

1. Úvod – úvod do problematiky
2. Literární přehled – Význam ovoce a zeleniny ve stravování, zvláště dětí a mládeže. Zařazení OZ do spotřebního koše v normativch školního stravování. Zhodnocení produkce ovoce a zeleniny v historickém kontextu (ČR, Jihočeský kraj).
3. Metodický postup – Zjistit roční spotřebu OZ ve školních stravovacích zařízeních JČ. kraje. (statistiky MŠMT, JČ kraj, normativy spotřeby-spotřební koš). Přehled současné produkce ovoce a zeleniny v Jihočeském kraji a jeho potenciál (statistická data RAK, MZe, UZEI, vlastní dotazníkové šetření a řízené rozhovory s producenty a prodejci. Distribuce jihočeské produkce OZ, zpracování. Faktory ovlivňující rozvoj a uplatnění regionální produkce OZ ve školních stravovacích zařízeních. Možnosti a bariéry založení odbytového družstva či jiné formy regionální distribuční sítě s OZ.
4. Výsledky a diskuse – Vyhodnocení analýzy produkce a spotřeby OZ a faktorů, které je ovlivňují.
5. Závěr – Shrnutí výsledků, návrh opatření, doporučení pro praxi

Rozsah pracovní zprávy: 40-60 stran včetně příloh
Rozsah grafických prací: dle potřeby (tabulky, grafy, fotografická příloha)
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam doporučené literatury:

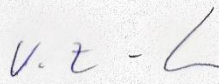
1. Anupama, J., A. M. Azuma, G. Feenstra. (2008). Do Farm-to-School Programs Make a Difference? Findings and Future Research Needs, Pages 229-246 | Published online: <https://doi.org/10.1080/19320240802244025>
2. Burchett, H.: (2003) „Increasing fruit and vegetable consumption among British primary schoolchildren: a review“, Health Education, Vol. 103 Issue: 2, pp.99-109, <https://doi.org/10.1108/09654280310467726>
3. Doležalová, H., Pícha, K., Hanzalová, D. (2016): The Marginal Possibilities of Realizing Organic Production for School Establishments, Journal of Central European Agriculture
4. Fůrstová, M. (2013): – Výživa a potravin: Zpravodaj pro školní stravování
5. Guthová, Z. Trhy s místními produkty – šance pro stabilizaci venkova. Marketing regionálních produktů [online]. (2006). Dostupné z: <http://trznice.novnos.cz/images/marketing.pdf>
6. Janssen, B. (2014). Bridging the gap between farmers and food service directors: The social challenges in farm to school purchasing. Journal of Agriculture, Food Systems, and Community Development. Advance online publication. <http://dx.doi.org/10.5304/jafscd.2014.051.012>
7. Knai C., Pomerleau J., Lock, K., McKee M. (2006). Getting children to eat more fruit and vegetables: A systematic review, European Centre on Health of Societies in Transition, London school of Hygiene and Tropical Medicine, Keppel Street, London WC1E 7HT, UK; Preventive medicine
8. Regionální Agrární Komora Jihočeského Kraje. [Online]. (2007-2018). Dostupné z: <http://www.produktova-mapa.cz/>
9. Slavíková M., Vičková L., Skorkovský J. (2010). Screening nutritional levels of school meals in the Czech Republic. Krajská hygienická stanice Ústeckého kraje se sídlem v Ústí nad Labem, územní pracoviště Teplice 2 Státní zdravotní ústav Praha, dislokované pracoviště Ústí nad Labem
10. S Martínez. (2010). Local food systems; concepts, impacts, and issues
11. Steven C. Deller, David Lamieb, and Maureen Stickela (2017). Local foods systems and community economic development. Department of Agricultural and Applied Economics, University of Wisconsin-Madison/Extension, Madison, WI, USA; bAgricultural Sciences Department, Sandhill Research and Education, Clemson University, Columbia, SC, USA
12. T Nielsen, B Nörling, NH Kristensen, AK L'es. (2009). A comparative study of the implementation of organic food in school meal systems in four European countries- orgprints.org
13. Václavík, T., Kotouček, M.: Jak úspěšně zařadit regionální produkty na menu vaší školy [online]. (2014). Dostupné z: https://www.zkola.cz/zdz/temata/zdravastrava/zdravastrava_materialy/Documents/Jak%20za%C5%99adit_bro%C5%BEEura_5a.pdf
14. Vereecken C., P. Pedersen T., Ojala K., Kr?lner R., Dzielska A., Ahluwalia N., Giacchi M., Kelly C. (2015). Fruit and vegetable consumption trends among adolescents from 2002 to 2010 in 33 countries European Journal of Public Health, Vol. 25, Supplement 2, 16-19 The Author 2015. Published by Oxford University Press on behalf of the European Public Health Association.

Vedoucí diplomové práce: prof. Ing. Jan, st. Moudrý, CSc.
Katedra agroekosystémů

Datum zadání diplomové práce: 19. února 2019
Termín odevzdání diplomové práce: 15. dubna 2020

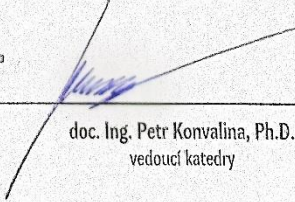
V Českých Budějovicích dne 26. března 2019

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA
studijní oddělení
Studentůváká 1888, 370 05 Česká Budějovice

prof. Ing. Miloslav Šoch, CSc., dr. h. c.
děkan

L.S.

doc. Ing. Petr Konvalina, Ph.D.
vedoucí katedry

Prohlášení

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce a to - v nezkrácené podobě- v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných zemědělskou fakultou - elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum 20.6.2020

Podpis studenta

Poděkování

Děkuji panu prof. Ing. Janu Moudrému, CSc., vedoucímu mé diplomové práce, za jeho odborné vedení, cenné rady, zájem a čas, který mi věnoval.

Abstrakt:

Diplomová práce se zabývá zjištěním a hodnocením faktorů, které ovlivňují uplatnění regionální produkce ovoce a zeleniny ve školních stravovacích zařízeních. Česká republika a Jihočeský kraj zvláště nejsou v produkci ovoce a zeleniny soběstační. Otevření trhu v posledních třech desetiletích umožnilo pokrýt značnou část poptávky po ovoci a zelenině dovozem pro nás zcela nových druhů, ale postupně i druhů běžných, které z trhu vytlačují produkty domácích pěstitelů. Kromě dopadů ekonomických má dovoz i negativní vliv na životní prostředí, ale také na zaměstnanost i ztrátu přiměřené soběstačnosti. Diplomová práce navazuje na bakalářskou práci, která vyhledávala pěstitele ovoce a zeleniny v Jihočeském kraji a zjišťovala sortiment produkce a její uplatnění ve školních stravovacích zařízeních. V této práci je konkretizována potřeba ovoce a zeleniny ve školních jídelnách Jihočeského kraje a potenciál jejího pokrytí regionálními producenty. Z dotazníkového šetření a řízených rozhovorů s místními pěstiteli vyplývá, že stávající programy „Ovoce do škol“ i „Produktová a jídelnová mapa Jihočeského kraje“ neplní dostatečně své funkce. Svůj podíl na tom má především relativně malá konkurenceschopnost dodavatelů domácí produkce. Zlepšení situace brání velká rozříštěnost producentů, relativně malé množství a někdy i kvalita a dostupnost ovoce a zeleniny, chybějící zpracovatelské kapacity, sezónnost a nedostatek vhodných skladovacích prostor, cena produktů a současně i malá schopnost vzájemně komunikovat, spolupracovat, dodržovat dohody a tvořit stabilní vztahy.

Klíčová slova: ovoce a zelenina, regionální produkce a distribuce, školní stravování

Abstract:

The diploma thesis deals with the identification and evaluation of factors that affect the application of regional fruit and vegetable production in school catering facilities. The Czech Republic and the South Bohemian Region are not particularly self-sufficient in fruit and vegetable production. The opening of the market in the last three decades has made it possible to cover a large part of the demand for fruit and vegetables by importing completely new species for us, but gradually also common species, which are pushing the production of domestic growers out of the market. In addition to the economic impact, imports also have a negative impact on the environment, but also on employment and the loss of adequate self-sufficiency. The diploma thesis follows up on the bachelor's thesis, which sought out fruit and vegetable growers in the South Bohemian Region and found out the range of production and its application in school catering facilities. In this work, the need for fruit and vegetables in school canteens of the South Bohemian region and the potential of its coverage by regional producers is specified. The aim is to evaluate the factors influencing the application of regional fruit and vegetable production in school canteens and to suggest possible measures to improve the current situation. The questionnaire survey and controlled interviews with local growers show that the existing programs "School Fruit" and "Product and Food Map of the South Bohemian Region" do not sufficiently fulfill their functions. The relatively low competitiveness of suppliers of domestic production has its share in this. The improvement of the situation is hindered by the great fragmentation of producers, relatively small quantities and sometimes the quality and availability of production, lack of processing capacity, seasonality and lack of suitable storage space, product price and at the same time low ability to communicate, cooperate, abide by agreements and form stable relationships.

Key words: fruits and vegetables, regional production and distribution, school meals

Obsah

1 Úvod.....	10
2 Literární rešerše.....	11
2.1 Význam ovoce a zeleniny ve stravování.....	11
2.1.1 Vliv stravování na celoživotní zdraví.....	11
2.1.2 Význam ovoce a zeleniny ve stravování zvláště dětí a mládeže.....	12
2.2 Ovoce a zelenina ve školním stravování.....	13
2.2.1 Spotřební koš.....	13
2.2.2 Ovoce a zelenina do škol program EU.....	14
2.3 Produkce a spotřeba ovoce a zeleniny v Čechách.....	15
2.3.1 Ovoce.....	15
2.3.2 Zelenina.....	19
2.4 Distribuce.....	21
2.4.1 Přímý prodej.....	22
2.4.2 Nepřímý prodej.....	22
2.4.3 Krátké distribuční řetězce.....	24
2.4.4 Odbytová družstva.....	25
2.4.5 Význam regionální produkce.....	26
3. Cíl práce.....	28
4. Materiál a metody.....	28
4.1 Metodika dotazníkového šetření.....	28
4.2 Metodika řízených rozhovorů.....	29
4.3 Metodika zpracování a vyhodnocení dat.....	29
5. Výsledky a diskuse.....	30
5.1 Analýza spotřeby ovoce a zeleniny ve školních stravovacích zařízeních Jihočeského kraje.....	30
5.2 Přehled současné produkce ovoce a zeleniny v Jihočeském kraji.....	31
5.2.1 Produkce ovoce.....	32

5.2.2 Produkce zeleniny a brambor	32
5.2.3 Ekologická produkce ovoce, zeleniny a brambor v Jihočeském kraji.....	33
5.3. Distribuce jihočeské produkce ovoce a zeleniny.....	35
5.4. Faktory ovlivňující rozvoj a uplatnění regionální produkce OZ ve školních stravovacích zařízeních.....	36
5.5 Možnosti a bariéry založení odbytového družstva či jiné formy regionální distribuční sítě s OZ	39
5.6. SWOT analýza regionální distribuční sítě ovoce, zeleniny a brambor.....	41
6 Závěr	45
7 Seznam použité literatury	47
8 Seznam tabulek a obrázků	52
9 Přílohy	54

1 Úvod

Na první pohled se nemusí zdát, že zvýšení konzumace ovoce u dětí a mládeže je obtížný problém. Při bližším zkoumání však zjistíme, že školní stravovací prostředí zahrnuje mnoho zúčastněných stran s protichůdnými potřebami a prioritami. Tou hlavní a nejvzácnější zúčastněnou stranou jsou děti, z nichž příliš mnoho je závislých na školních obědech jako na jejich jediném zdravém jídle dne. Pro řešení stále narůstající dětské obezity je zásadní umožnit všem dětem získat celoživotní zdravé stravovací návyky. V posledních desetiletích se dostupnost nezdravých potravin ve školním prostředí dramaticky zvýšila, protože prodejní automaty, bufety a obchody se staly běžnými zdroji nezdravých potravin. Nezdravá jídla konkurují školním stravovacím programům a ohrožují zdravý vývin dětí a mládeže.

Školní prostředí se stává životně důležitým, ne-li klíčovým místem pro možnou změnu stravovacích návyků našich dětí, ve smyslu změn pro jejich zdravý vývin. Školní stravování plní nejen funkci výživovou, ale současně i výchovnou při vytváření životního stylu. Jedním z řešení je zvýšení spolupráce školních stravovacích zařízení s místními pěstiteli ovoce a odběr jejich surovin pro přípravu zdravých a nutričně vyvážených jídel. Česká republika je ve světě dlouhodobě premiantem v rozsahu i kvalitě školního stravování. Naopak oproti řadě zemí zaostáváme v produkci a spotřebě ovoce a zeleniny. V posledních letech je na našem trhu nabídka ovoce a zeleniny velmi dobrá. Dovážené druhy z celého světa nabídku pokrývají, zároveň ale čím dál více ohrožují pěstitele běžných domácích druhů ovoce a zeleniny. Dovoz ovoce a zeleniny ze zahraničí má kromě dopadů ekonomických záporný vliv na naše životní prostředí, na klesající nabídku zaměstnanosti a ztrátu přiměřené soběstačnosti zásobování.

Diplomová práce navazuje na bakalářskou práci, která vyhledávala pěstitele ovoce a zeleniny v Jihočeském kraji a zjišťovala sortiment nabídky produkce a jejich vazbu na školní jídelny. Cílem práce je konkretizovat objem nabídky ovoce a zeleniny z domácích, resp. regionální produkce a potenciál poptávky školních stravovacích zařízení po ovoci a zelenině včetně brambor. Komunikací s producenty ovoce a zeleniny byly zjišťovány faktory které z jejich strany brání rozšíření místní produkce ovoce a zeleniny a jejímu uplatnění ve školních stravovacích zařízeních.

2 Literární rešerše

2.1 Význam ovoce a zeleniny ve stravování

Ovoce a zelenina jsou jednoznačně důležitou součástí zdravé výživy. Pro prevenci chronických onemocnění, jako jsou onemocnění srdce, rakovina, diabetes a obezita, doporučuje WHO/FAO podle zveřejněné zprávy příjem minimálně 400 g ovoce a zeleniny denně s výjimkou brambor a jiných škrobových hlíz (WHO, 2019). Podle tvrzení Husáka, se může ovoce a zelenina téměř zcela rovnat svými přednostmi zrninám či obilovinám, protože ve svém obsahu postrádají cholesterol. Mají vyvážený obsah potřebných látek právě tak, jak je pro člověka z hlediska výživy žádoucí. Díky minimálnímu obsahu tuků (saturovaných i polynenasurovaných) a malému množství chloru a sodíku pokrývají nezbytné potřeby lidské stravy (Husák, 2010). Popovičová (2003) dodává, že ovoce a zelenina obsahuje mnoho důležitých složek. Kromě vitamínů je to hlavně vláknina, působící proti vzniku rakoviny tlustého střeva. Dále jsou to antioxidanty v podobě karotenoidů. Působí proti volným radikálům, které mají na svědomí poškozování buněk. Za hlavní karotenoidy označuje například betakaroten obsažený v karotce či mrkvi a likopen, který se nachází v rajčatech a červené paprice. Další významné karotenoidy lze najít také ve špenátu, brokolici či řepičce.

Ze zdravotního hlediska má u ovoce velký význam obsah minerálních solí a pektinů. Mimo jiné působí pektiny jako účinná prevence proti infarktu myokardu a kornatění tepen. Nejvíce pektinů najdeme v angreštu, jablkách a rybízu. V trávicím ústrojí ovoce působí velmi příznivě jako složka potravy s odkyselujícím účinkem. Z minerálních látek v ovoci převažují kationty, zejména draslík. Kyselost ovoce způsobují organické kyseliny. Ty se spalují při procesu dýchání a v těle tak zůstávají během trávení jen kationty mající odkyselující účinek (Škola živé stravy, 2009).

2.1.1 Vliv stravování na celoživotní zdraví

Výživa se podle WHO (2003) dostává do popředí jako významný modifikovatelný faktor chronických onemocnění. Vědecké důkazy stále více podporují názor, že změny ve stravě mají silný vliv na zdraví po celý život. Nejdůležitější je, že dietní úpravy mohou nejen ovlivnit současné zdraví, ale mohou určit, zda se u jedince bude vyvíjet takové onemocnění, jako je rakovina, kardiovaskulární onemocnění a diabetes, mnohem později v životě. Tyto koncepty však nevedly ke změně politik ani v praxi. V mnoha rozvojových zemích se politiky v oblasti potravin nadále zaměřují pouze na podvýživu a nezabývají se prevencí chronických onemocnění.

Přibližně 1,7 milionu (2,8 %) úmrtí na celém světě připadá na nízkou spotřebu ovoce a zeleniny. Nízký příjem ovoce a zeleniny patří mezi prvních deset vybraných

rizikových faktorů globální úmrtnosti. Na celém světě se odhaduje, že nedostatečný příjem ovoce a zeleniny způsobuje přibližně 14 % úmrtí na gastrointestinální rakovinu, přibližně 11 % úmrtí na ischemickou chorobu srdeční a přibližně 9 % úmrtí na mrtvici (WHO, 2019). Při stravě založené na kombinaci obilovin, ovoce a zeleniny se jen těžko získává obezita a problémy s nadváhou. Po shromáždění a zhodnocení celosvětových údajů též zjišťuje, že čím více, se na celkové skladbě jídelníčku a na energetickém obsahu objevují zelenina s ovocem a také obiloviny (zrniny), tím je nižší výskyt civilizačních chorob (Husák, 2010). Popovičová (2003) uvádí, že není zcela nutné konzumovat pouze syrovou zeleninu a ovoce. Při vaření se sice některé látky znehodnotí, mnohdy ale může být krátká tepelná úprava naopak žádoucí pro aktivaci jiných důležitých, obsažených látek. Doporučuje tepelnou úpravu v co nejkratším čase a v malém množství vody. Pro získání těch nejdůležitějších látek je výhodné pít čerstvě vylisované šťávy, hlavně zeleninové, ale i ovocné s obsahem vlastní dužiny. Tyto složky řádně zahrnuté ve stravě omezují rizika rakoviny prostaty, plic i oční zákal. Dalo by se říct, že tímto je lidský organismus chráněn, ovšem ani takový jídelníček nezabrání ničení zdraví jinými způsoby, jako je zejména kouření a požívání alkoholu.

Velký vliv na lidský organismus má rovněž fyzická aktivita. Ovlivňuje množství tukové, svalové a kostní tkáně v těle. Fyzická aktivita a živiny do značné míry sdílejí stejné metabolické cesty a mohou působit různými způsoby, které ovlivňují riziko a patogenezi několika chronických onemocnění. Podle studie WHO (2003) bylo prokázáno, že kardiovaskulární zdatnost a fyzická aktivita významně snižují účinky nadváhy a obezity na zdraví. Fyzická aktivita a příjem potravy jsou specifické a vzájemně se ovlivňující procesy, které jsou a mohou být částečně ovlivněny stejnými opatřeními a politikami. Nedostatek fyzické aktivity je již globálním zdravotním rizikem a je převládajícím a rychle rostoucím problémem v rozvinutých i rozvojových zemích, zejména mezi chudými lidmi ve velkých městech.

2.1.2 Význam ovoce a zeleniny ve stravování zvláště dětí a mládeže

Dospívání je, jak uvádí Vereecken a kol. (2015), významným vývojovým stadiem života, které je charakterizováno vysokými požadavky na živiny, aby bylo dosaženo rychlého růstu. Stravovací návyky zavedené v období dospívání mohou také přetrvávat do dospělosti. Proto stejně jako podpora zdraví během dospívání, splnění doporučení pro příjem ovoce a zeleniny může mít pozitivní důsledky pro dlouhodobé zdraví. Ačkoli se většina výzkumů tohoto typu zaměřuje na dospělé, některé studie zkoumaly vliv dětské stravy na onemocnění v jejich pozdějším životě (Knai a kol., 2006). Kohort Boyd Orr je historická kohortová studie, kterou provedla Univerzita sociální medicíny v Bristolu, aby prozkoumala dlouhodobý dopad dětské výživy, růstu, životních podmínek a zdraví na kardiovaskulární onemocnění dospělých. Tato studie zjistila, že konzumace ovoce v dětství se zdá být ochranou proti rakovině v dospělosti. Přibývá také stále více důkazů o tom, že konzumace ovoce a zeleniny chrání děti před celou řadou typických dětských nemocí (University of Bristol, 2002-2019).

Ovoce má v dětské výživě nenahraditelné zastoupení, a to zejména v čerstvé podobě. Dužnaté plody obsahují malé množství tuků i bílkovin, naopak obsahují skupiny vitaminů B, vit. E, C, A, a další. Dodávají tělu potřebné minerální látky – draslík, vápník, železo aj. Pektiny a vláknina (buničina) obsažena v ovoci stimuluje činnost v trávicím traktu a mají schopnost odvádět z těla zplodiny. Ovoce obsahuje organické kyseliny (vinná, jantarová, salicylová, šťavelová), které tvoří v trávicím ústrojí nevhodné prostředí pro škodlivé mikroorganismy (Škola živé stravy, 2009). Ruprich (2017) uvádí, že v roce 2017 bylo na naše území dovezeno více než 9 tun kustovnice čínské. Toto drobné ovoce je považováno za super potravinu, která podporuje zdraví a pomáhá v naplnění nutričních potřeb. Problém byl v tom, že tato kustovnice byla zcela nepřípustně kontaminována asi dvaceti různými pesticidy. V takovém případě v dětském či dospělém jídelníčku napáchá mnohem více škody než užítku a zdraví spíše podlomí, nežli podpoří. Doporučená denní dávka pro děti je 15 bobulí = 3 gramy, u dospělých až 6 g za den. V případě dovezených devíti tun tohoto toxického ovoce to představuje až 3 000 000 denních dávek pro děti, což je celoroční dávka pro 8200 dětí v České republice. Problémem jsou čeští dodavatelé, kteří nekontrolují kvalitu surovin a místo zdravotně nezávadné kupují a dále prodávají kontaminovanou potravinu.

2.2 Ovoce a zelenina ve školním stravování

Hlavní činností školních jídelen je samozřejmě nasycení dětských strávníků. Tato činnost by ale měla především vést děti a mládež k osvojení si zdravého životního stylu. Cílem je naučit děti, co zdravého mají jíst, tak, aby si tyto návyky nesly svým životem v dalších letech a vyhnuly se možným civilizačním chorobám. Svou důležitost v tomto úkolu nese forma podávání jídel. Proto je potřeba vařit moderně, chutně a zdravě. Při dodržování pravidel podávání ovoce a zeleniny by neměl být pro žádnou jídelnu problém doporučenou dávku dodržet. Zelenina a ovoce by měly být podávány optimálně v živém (syrovém) stavu ke každému hlavnímu jídlu. Při vaření omáček je vhodné zařadit zeleninu jako zahušťovadlo místo mouky. Pokrmy i samotné talíře se dají zeleninou bohatě zdobit, což děti ocení více, než zeleninové saláty (Strosserová, 2009).

2.2.1 Spotřební koš

Úkol školního stravování by neměl být pouze uvařit oběd, ale připravit zdravé jídlo splňující výživová doporučení. Pomocí legislativy je stanovena denní doporučená dávka pro žáka na jeden den. Denní spotřeba je brána ze stanovených skupin určitých potravin, jako je zelenina, ovoce, maso, brambory atd. Pro dosažení požadovaných výsledků je nutné pravidelně kontrolovat výsledky stravování pomocí hodnocení. Toto hodnocení spotřebního koše je pouze orientační metodou dodržení předepsaných (doporučených) denních dávek (Strosserová, 2009). Hodnocení spotřebního koše je soustava deseti základních potravinových komodit, které jsou zásadní pro správný a zdravý dětský vývoj. V současné době je orientační spotřební

koš jediná pomůcka pro dodržování plnění doporučené denní dávky ve školních jídelnách. Spotřební koš udává, jaké výživové a nutriční požadavky by měla plnit jídla podávaná dětským strávníkům ve školní jídelně. Jídelna dokumentuje pomocí výpočtu spotřebního koše své dodržování norem. Tento výpočet se provádí jednou za měsíc (Jídelny, 2002-2016).

Tab. č. 1: Průměrná měsíční spotřeba vybraných druhů potravin na strávníka a den v gramech, uvedeno v hodnotách „jak nakoupeno“.

Věková kategorie	Maso	Ryby	Mléko tekuté	Mléčné výr.	Tuky volné	Cukr volný	Zelenina celkem	Ovoce celkem	Brambory	Luštěniny
3-6 r.	55	10	300	31	17	20	110	110	90	10
7-10 r.	64	10	55	19	12	13	85	65	140	10
11-14 r.	70	10	70	17	15	16	90	80	160	10
15-18 r.	75	10	100	9	17	16	100	90	170	10

Pozn: Ve všech kategoriích se normativ týká oběda, u nejmladší kategorie 3-6 roků navíc doplňkových jídel, přesnídávky a svačiny

Zdroj: upraveno dle Příloha č. 1 k vyhlášce č. 107/2005 Sb.

Z Vyhlášky č. 107/2005 Sb. o školním stravování vyplývá sledování spotřebního koše. Většina školních jídelen má k dispozici program, pomocí kterého se vypočítává spotřební koš přímo z vydaných obědů. Takto vypočítaný spotřební koš poté kontroluje zřizovatel, hygienická služba a také Česká školní inspekce (Strosserová, 2009).

Za vzorovou podobu spotřebního koše zodpovídají společně Ministerstvo školství a Ministerstvo zdravotnictví. Prostřednictvím spotřebního koše je sledována spotřeba masa, ryb, mléka, mléčných výrobků, ovoce, zeleniny, brambor, luštěnin, cukru a tuku. Platí zde pravidlo, že průměrná dávka zeleniny, ovoce, ryb a luštěnin představuje dolní hranici, kterou je chvályhodné překročit, dávka volných tuků a cukru je horní hranicí, kterou je žádoucí naopak snížit. Při dodržování spotřebního koše je povolena tolerance $\pm 25\%$. (Moudrý, 2018)

2.2.2 Ovoce a zelenina do škol program EU

V roce 2009 byl vládou schválen projekt „Ovoce do škol“, který je vymezen nařízením vlády č. 478/2009 Sb. o stanovení některých podmínek pro poskytování podpory na ovoce a zeleninu a výrobky z ovoce, zeleniny a banánů dětem ve vzdělávacích zařízeních.

Cílem projektu je přispět ke stálému zvýšení konzumace ovoce a zeleniny, podpořit zdravé stravovací návyky v dětské výživě, současně zvrátit nárůst obezity u dětí a zastavit snižující se spotřebu ovoce a zeleniny. Úspěšné splnění tohoto cíle je přímo

závislé na úzké spolupráci rezortů zdravotnictví, školství a zemědělství. Tento projekt je určen žákům základních škol (MŠMT, 2010). Projekt „Ovoce do škol“ spočívá v bezplatné distribuci ovoce do škol. Podle MŠMT, 2010 je nezbytné zajistit doprovodná opatření, aby došlo k podstatnému zvýšení účinnosti celého projektu. Tím nejdůležitějším je vytvoření funkčního vztahu škola – rodina, dále je nutné zaměřit se na seznámení žáků s ovocem a zeleninou v praxi, přímo v rámci výuky. Jedině komplexní a skutečná realizace všech aspektů projektu „Ovoce do škol“ v praxi, je schopna postupně zajistit zlepšení stravovacích návyků u dětí a tím se vyvarovat narůstajícímu trendu obezity. Žáci z cílové skupiny dostanou dodávané produkty zdarma a nad rámec běžného školního stravování, takže dodávka produktů z projektu „Ovoce do škol“ nenahrazuje plnění výživových norem. Jedná se o čerstvé ovoce i zeleninu. Produkty neobsahují přidané cukry, tuky, soli, sladidla ani konzervanty. Balené ovocné a zeleninové šťávy mohou činit nejvýše 25 procent celkového objemu dodávek produktů do škol (MŠMT, 2010). Na úrovni Evropské unie došlo podle Buchtové od začátku školního roku 2017/2018 k reformě dvou projektů „Ovoce a zelenina do škol“ a „Mléko do škol“, které se spojily pod jeden společný právní rámec a tím vznikl Školní projekt „Ovoce, zelenina a mléko do škol“. Finanční podpora u každého z projektů je ale oddělená. Projekt „Ovoce a zelenina do škol“ vychází z hlavních záměrů stanovených EU pro sektor ovoce a zeleniny. Předpokládají se kladné dopady do zemědělského sektoru a posílení finančně citlivého oddělení ovoce a zeleniny, které dlouhodobě čelí nevládnému vývoji v této oblasti (Buchtová, 2018).

Ve školním roce 2017/2018 činila podpora ze zdrojů EU a ČR vyčleněná pro financování produktů v rámci projektu celkem 311 345 027 Kč. Z této částky bylo využito 284 578 371 Kč na dodávané produkty a 24 754 314 Kč na potřebná související vzdělávací opatření. Došlo k rozšíření cílové skupiny, projektu se zúčastnilo 3 935 škol s počtem 906 110 žáků základních škol včetně dětí z přípravných tříd a přípravných stupňů základních škol speciálních (Buchtová, 2018). Spotřeba ovoce klesá, ale navzdory tomu je projekt dotovaný Evropskou unií úspěšný. V České republice je zapojeno do projektu více než 400 000 žáků. Podle evropské legislativy je to 92 % dětí, které mají na ovoce dotované projektem nárok. Z tohoto pohledu je Česká republika nejúspěšnější z dvaceti čtyř zemí EU, ve kterých projekt probíhá. Pěstitelé se do škol snaží dodávat svá jablka a hrušky. Vzhledem k sezonnosti, ovšem nelze zajistit dodávku čerstvého ovoce a zeleniny po celý rok. Z tohoto důvodu se žáci mnohdy setkají i s ovocem či ovocnou šťávou z dovozu (Ludvík, 2013).

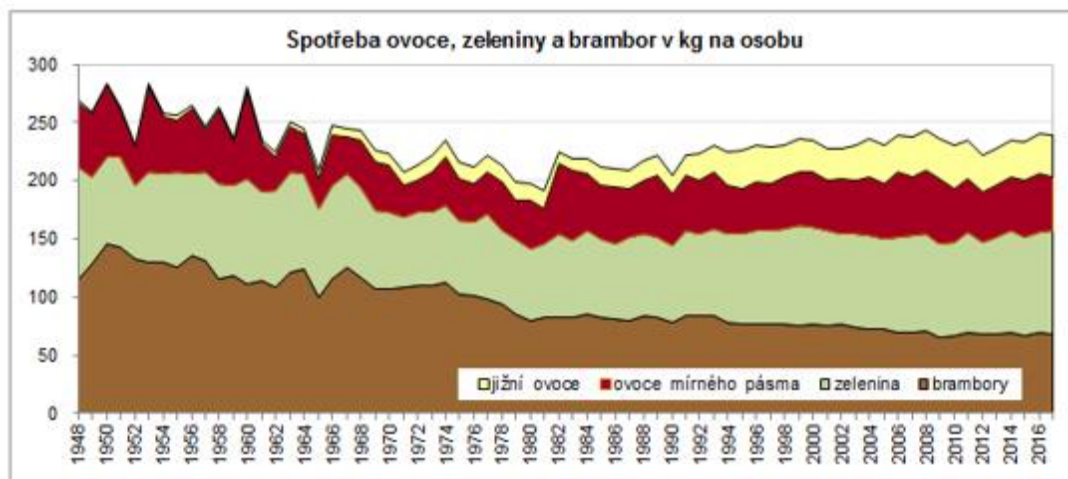
2.3 Produkce a spotřeba ovoce a zeleniny v Čechách

2.3.1 Ovoce

V České republice má ovocnářství bohatou tradici. Zpočátku se rozvíjelo především v klášterních a zámeckých zahradách, ale později se pěstovalo mnoho různých odrůd od jednotlivých ovocných druhů v zahradách církevní a světské vrchnosti i u poddaných. Stromy byly vysazovány ve velkých ucelených výsadbách, ale i v alejích, zahradách a stromořadích. V našich podmínkách má zahrádkářské

pěstování ovoce samozásobitelský charakter a na rozdíl od různých zemí Evropské unie významně kryje domácí spotřebu ovoce obyvatelstva. Výnosy tohoto ovoce jsou ale nízké a ve většině případů nemá kvalitu tržního ovoce (Ministerstvo zemědělství, 2009-2019).

Obr. č. 1: Spotřeba ovoce, zeleniny a brambor v kg na osobu od roku 1948 - 2016

Zdroj: ČSÚ

V porovnání s ostatními státy Evropské unie, je ČR ve spotřebě ovoce a zeleniny stále pozadu. Mezi lety 1989 až 2009 spotřeba ovoce vzrostla skoro o 20 %, po roce 2009 se spotřeba ovoce opět snížila. Od roku 1989 – 1995 vzrostla spotřeba jižního ovoce téměř dvojnásobně oproti ovoci mírného pásma, které ve spotřebě od roku 1989 spíše klesá.

Spotřeba ovoce v České republice jde podle Asociace soukromého zemědělství ČR (2013) v posledních letech dolů, a to kvůli snaze lidí šetřit. Z dosud nejvyšších 90,4 kilogramu na osobu a rok v roce 2009 se spotřeba během dvou let propadla o 13 procent na 79 kilogramů na osobu. Nejvíce klesla spotřeba jablek. Pozici na trhu ztrácejí hlavně domácí producenti, protože dovozy jablek do Česka vystoupaly k rekordů. Jablka se na spotřebě čerstvého ovoce podílejí zhruba 30 procenty. Po jablkách jsou nejvíce konzumovaným ovocem v souhrnu pomeranče a mandarinky asi se 13 kilogramy na osobu a rok. Podle Ludvíka (2013) roste dovoz jablek do České republiky od vstupu země do Evropské unie. Před vstupem země do Evropské unie se dovozy jablek pohybovaly okolo 40 tisíc tun ročně. V následujících letech pak proběhl nárůst více než o dvojnásobek zhruba na 85 tisíc tun. Česká jablka tímto ztrácejí svou pozici na trhu. Jako předseda Ovocnářské unie ČR vyzval ovocnáře, aby koncentrovali svoje nabídky pro obchodní řetězce ve větší míře. Dovoz jablek do Česka probíhá zejména z Itálie, Polska, Německa, ale také ze Slovenska nebo Belgie (Ludvík, 2013).

Podle Ministerstva zemědělství (2009-2019) se plochy ovocných sadů v České republice postupně snižují. Naproti tomu Buchtová (2018) uvádí, že se celková výměra ovocných sadů v ČR meziročně opět zvýšila a aktuálně dosahuje

17 440 ha. Pro pěstování tržního ovoce jsou rozhodující produkční plodné sady, jejichž výměra představuje asi 12 837 hektarů. Celková ovocnářská produkce je závislá na průběhu počasí ve vegetačním období a pohybuje se okolo 270 000 – 410 000 tun, výnos z produkčních sadů z toho tvoří 110 000 – 190 000 tun. Nejběžněji pěstované ovocné druhy na našem území jsou jabloně, třešně, slivoně, hrušně, višně, jahodník, maliník, také meruňky a ořešáky. Pěstování rybízů, angreštu a broskví je výrazně na ústupu (Ministerstvo zemědělství, 2009-2019).

Po poklesu spotřeby ovoce v letech 2010-2012 uvádí Selfertová (2018), že od roku 2013 začala spotřeba stoupat a to trvale. V roce 2016 dosáhla spotřeba ovoce 84 kg na osobu ročně. Ve srovnání s rokem 2012 toto představuje nárůst o 12,6 %. Buchtová (2018) uvádí, že v roce 2017 spotřeba ovoce klesla a to na 82,0 kg/obyv./rok. Příčinou je nižší spotřeba ovoce mírného pásma - o 2,1 kg, a to zejména jablek, švestek a hrušek. Dalším faktorem byla taktéž nižší úroda ovoce mírného pásma, a to nejen v České republice, ale i dalších evropských zemích. Naopak u jižního ovoce došlo k meziročnímu nárůstu spotřeby o 0,1 kg především díky vyšší spotřebě banánů a ostatního jižního ovoce (Situační výhledová zpráva ovoce, 2018).

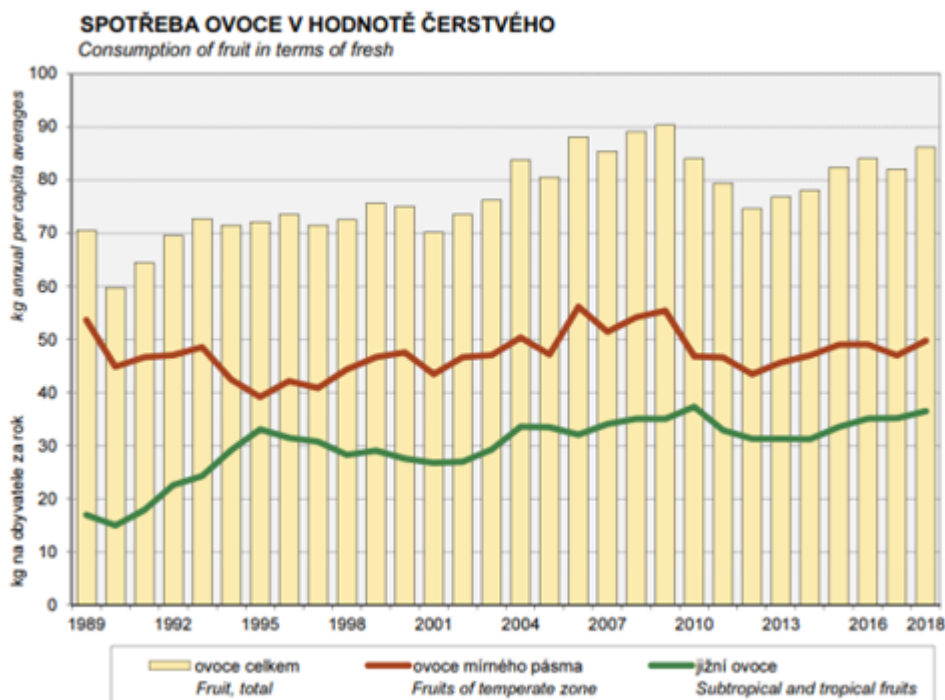
V roce 2017 se v České republice sklídilo celkem 261,2 tisíc tun ovoce. Produkce jablek, která představuje asi 67 % podílu v celkové sklizni ovoce České republiky, klesla na 174,0 tisíc tun. Rozhodující pro pěstování konzumního ovoce jsou ovocné sady, zde bylo v roce 2017 sklizeno 119,3 tisíc tun ovoce. V porovnání s předchozím rokem je to asi o 21 % méně (Buchtová, 2018). V rámci celého ovocnářství v ČR je produkce jablek nejdůležitější. Buchtová, 2018 uvádí, že jablka tvořila 82 % veškeré produkce ovoce ze sklizně roku 2017. Jablka představují významnou komoditu v sektoru ovocnářství, je nutné ji považovat za komoditu hlavní a citlivou. U konzumních jablek je dlouhodobě vykazována prohlubující se záporná obchodní bilance. Komodita jablka je u nás přímo ovlivněna produkcí jablek v Polsku, jako jednoho z nejdůležitějších producentů jablek v rámci EU.

V roce 2017 bylo v Evropské unii (EU) pokryto ovocnými sady a plantážemi plodin téměř 1,3 milionu hektarů půdy. O něco více než třetinu z tohoto celkového počtu tvořily jabloňové sady (473 500 ha, 37 %) a další jedna pětina pomerančové háje (255 500 ha, 20 %). Zbývající části tvořily broskvové sady 190 500 ha (15 %), malé citrusové stromy a zejména klementinky 139 600 ha (11 %), hrušky 100 400 ha (8 %), meruňky 75 700 ha (6 %) a citronové háje a dále 60 100 ha (5 %). Plocha osázená ovocnými stromy představovala přibližně 1% využívané zemědělské plochy (173 milionů ha v roce 2016). Dvě třetiny ovocných plantáží EU se soustředily ve Španělsku, Itálii a Polsku. Španělsko bylo předním členským státem EU, pokud jde o produkci ovoce v roce 2017 (422 800 ha, tj. 33% celkové hodnoty EU), následovalo Itálie (279 300 ha, neboli 22%) a Polsko (167 300 ha, což je 13%).

Oproti roku 2012 se plocha ovocných stromů v EU mírně zvýšila (+0,4 %). Mezi zeměmi s největšími plochami pokrytými ovocnými stromy došlo v letech 2012 až 2017 k expanzi ovocných plantáží v Polsku (+16 300 ha, tj. +11 %), v Řecku (+5 300 ha, nebo + 6 %), v Rumunsku (až + 400 ha, nebo + 6 %) a v Portugalsku (až + 2 500 ha, tj. + 7 %). Tyto kompenzace klesají jinde, zejména ve Španělsku (-9 800 ha nebo -2 %), Itálii (-6 300 ha nebo -2 %) a Česku (-4 100 ha nebo -29 %). Tyto informace zveřejňované Eurostatem, statistickým úřadem Evropské unie, pocházejí

z posledního pětiletého sběru údajů o sadech v EU (Eurostat, 2019). Asi třetinu plochy věnované jabloňovým sadům v EU bylo nalezeno v Polsku (160 800 ha, 34 %) v roce 2017, další čtvrtina byla rozdělena mezi Itálii a Rumunsko (55 800 ha, respektive 55 100 ha, oba kolem 12 %). Jablečné sady v EU se mezi lety 2012 a 2017 rozšířily o 23 900 ha, přičemž většina z této expanze se soustředila v Polsku (+17 700 ha, tj. + 12 %), Rumunsku (+3 800 ha nebo + 12 %) a Itálii (+ 3 600 ha, tj. + 7 %). Došlo však k významným poklesům v Česku (-2 700 ha, tj. -24 %) a na Slovensku (-1 500 ha, resp. -39 %) (Eurostat, 2019). Podle průzkumu populace Evropské unie (EU) v roce 2017 snědlo ovoce nejméně 1 ze 4 lidí (27 %) nejméně dvakrát denně. Dalších 37 % obyvatel EU konzumovalo ovoce jednou denně a zbývajících 36 % konzumovalo ovoce buď během obvyklého týdne méně často, nebo vůbec. Ve srovnání se spotřebou ovoce snědla zeleninu alespoň dvakrát denně (23 %) populace EU alespoň dvakrát denně a zeleninu jednou denně o něco vyšší (40 %). Mezi členskými státy EU byl denní příjem ovoce nejčastější v Itálii (85% populace) a v Portugalsku (81 %). Naproti tomu ve třech členských státech denně konzumovalo ovoce méně než 40% populace: Lotyšsko (35 %), Bulharsko a Litva (oba 37 %) (Eurostat News, 2019). Pokud jde o spotřebu zeleniny v členských státech, mělo Irsko a Belgie nejvyšší podíl obyvatel, kteří jedli zeleninu alespoň jednou denně (obě 84 %). Zatímco ve většině členských států mezi 50 % a 80 % populace uvedlo, že jedli zeleninu denně, v pěti členských státech byl podíl nižší než 50 %: Maďarsko (30 %), Rumunsko (41 %), Lotyšsko (44 %), Litva a Bulharsko (oba 45 %) (Eurostat News, 2019).

Obr. č. 2: Spotřeba ovoce od roku 1986-2018

Zdroj: ČSÚ

Spotřeba ovoce v čerstvé hodnotě se podle Agrární komory ČR (2019) navýšila o 4,1 kg díky vlivu vyšší spotřeby ovoce z mírného pásma, a to zejména hrušek, jablek a švestek. U ovoce jižního vzrostla spotřeba o 1,3 kg vlivem vyšší spotřeby mandarinek a pomerančů, grapefruitů, citronů a banánů (Agrární komora ČR, 2019). Po poklesu spotřeby ovoce v letech 2010-2012 uvádí Selfertová (2018), že od roku 2013 začala spotřeba stoupat a to trvale. V roce 2016 dosáhla spotřeba ovoce 84 kg na osobu ročně. Ve srovnání s rokem 2012 toto představuje nárůst o 12,6 %. Ceny jablek v České republice jsou vyšší, odpovídají ale situaci na evropském trhu, vzhledem k tomu, že jsme z více než poloviny závislí na dovozu.

Tab. č. 2: Přehled celkové sklizně ovoce v ČR (t)

Ovocný druh	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Jablka	201 486	194 488	207 990	259 165	209 590	174 023	253 431
Hrušky	15 688	17 250	12 351	23 765	17 001	10 604	19 262
Broskve	6 506	9 502	7 310	11 796	3 620	3 902	8 073
Meruňky	5 089	12 506	6 722	6 427	3 883	4 082	9 196
Švestky pravé	14 811	20 134	23 392	33 094	28 590	19 625	37 476
Třešně	10 026	7 492	10 696	9 918	9 926	8 912	10 050
Višně	6 085	8 017	7 124	8 340	9 436	6 813	9 508
Ostatní švestky, slivky, renklódy	10 438	11 551	12 921	12 343	8 652	7 229	11 477
Angrešt	2 626	2 274	3 992	3 084	2 999	3 127	2 178
Rybíz	14 792	15 225	15 937	16 423	11 689	10 614	11 748
Ořechy vlašské	5 298	4 982	6 270	7 072	4 270	3 963	4 945
OVOCE CELKEM (bez jahod a malin)	292 845	303 421	314 705	391 427	309 656	252 894	377 343
Jahody	7 190	7 969	10 331	9 691	9 271	8 257	6 822

Zdroj: ČSÚ

EHIS 2019 (European Health Interview Survey) je výběrové šetření o zdraví. Toto šetření také zjišťuje spotřebu a konzumaci ovoce a zeleniny. Nezahrnuje data o konzumaci brambor či zeleninových nebo ovocných džusů. Průměrně více než polovina obyvatelstva ze všech zemí Evropské Unie konzumuje během dne jednu až čtyři ovocné či zeleninové porce. Výsledky šetření se v rámci zemí značně liší – ve Velké Británii, Dánsku, Irsku a Nizozemsku konzumuje ¼ lidí minimálně pět ovocných a zeleninových porcí denně. Naproti tomu v Rumunsku a Bulharsku uvedla více než polovina obyvatel, že zelenina ani ovoce nepředstavují běžnou součást jejich denní stravy. V sedmnácti zemích Evropské unie konzumuje polovina populace minimálně jednu porci ovoce či zeleniny denně. V Itálii, Portugalsku a ve Španělsku to takto má více než 65% populace (Hrežová, 2019).

2.3.2 Zelenina

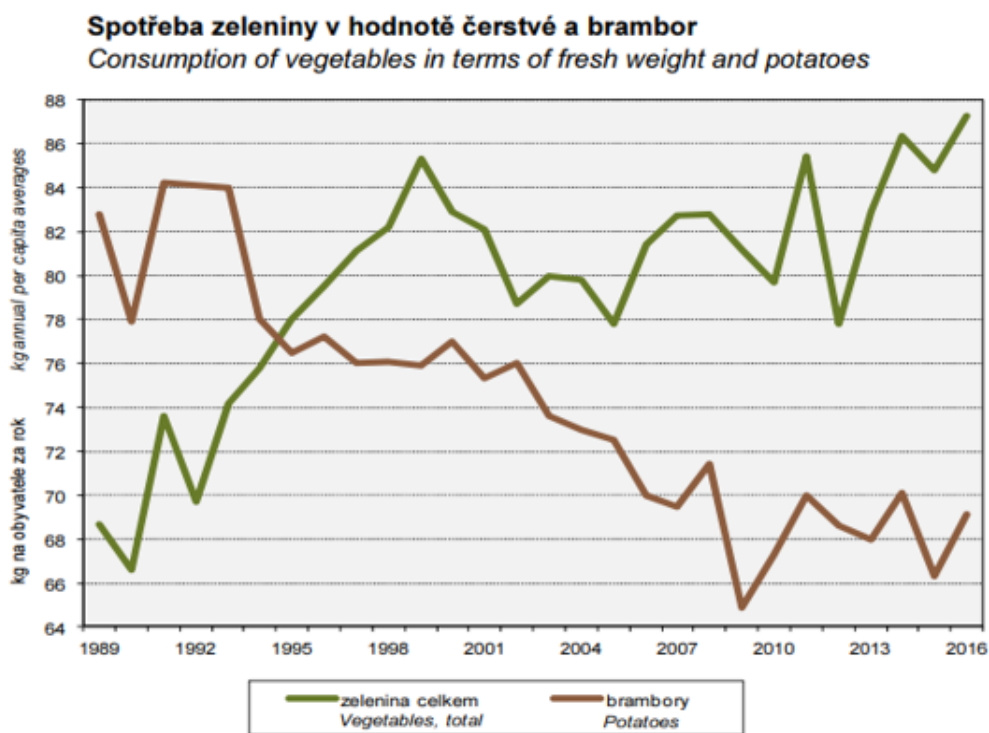
Velmi dlouhou tradici pěstování v České republice má i zelenina. Podle Ministerstva zemědělství (2009-2019) se zde pěstovala již v 9. – 10. století našeho letopočtu. V 18. století došlo k velkému rozvoji zelinářství. Probíhalo zušlechťování

pěstovaných druhů a odrůd zeleniny a také se zvětšovaly pěstební plochy. Zelenina se stala hlavní položkou venkovské kuchyně a oblibu nabývala i ve městech. Spotřeba zeleniny podle Buchtové (2018), vyjádřená v hodnotě zeleniny čerstvé, což zahrnuje i výrobky ze zeleniny, v roce 2017 opět mírně vzrostla. Meziročně je to o 1 % díky vzrůstu spotřeby okurek nakládaček, mrkve, květáku, kedluben, celeru, zelí česneku, a hlávkového salátu. Na druhé straně poklesla spotřeba petržele, cibule, rajčat, paprik a kapusty (Situační výhledová zpráva zelenina, 2018).

Hejč (2015) uvádí, že i přes mírné výkyvy spotřeba zeleniny od roku 1989 do roku 2013 vzrostla. Díky odstranění celních bariér se začala do České republiky dovážet levná zelenina ve velkém množství. Tento krok byl pro spotřebitele příznivý, jelikož významně ovlivnil cenu zeleniny. Pro české zemědělce to ovšem znamenalo jen velmi obtížné prosazení se na trhu. Na naše území se tak díky obchodním řetězcům začala dovážet zelenina za cenu, která by tuzemským pěstitelům nepokryla ani výrobní náklady.

V obchodních řetězcích i na farmářských trzích je podle Buchtové (2018) téměř celý rok k dispozici široký výběr zeleninových druhů. Rodiny proto většinou nemají potřebu pěstovat si vlastní zeleninu na svých zahrádkách. Pěstitelství vlastní zeleniny pro domácí spotřebu je rozšířené zejména v menších městech a jejich okolí či na vesnicích. Mnohé domácnosti se postupně vracejí k pěstování své zeleniny v důsledku mediálních kauz o zdravotně závadných a nekvalitních potravinách. Podle odhadů Zelinářské unie Čech a Moravy bylo v roce 2018 asi 13,5 % z celkové produkce vypěstované zeleniny určeno pro vlastní spotřebu. Čerstvou zeleninu produkuje samozásobitelsky zhruba 240 000 domácností, které hospodaří na průměrné ploše asi 50 m čtverečních (Situační výhledová zpráva zelenina, 2018)

Obr. č. 3: Spotřeba zeleniny od roku 1989-2016

Zdroj: Český statistický úřad

Intenzivním pěstováním zeleniny se v současné době v České republice zabývá zhruba 560 pěstitelů. Celková plocha pro zelinářskou produkci má asi 14 300 ha a vyprodukuje se na ní průměrně 250 000 – 320 000 tun zeleniny, z toho asi 220 000 – 295 000 tun je produkce zeleniny tržní. V Čechách a na Moravě se nejvíce pěstuje hlávkové zelí, mrkev, cibule, rajčata, zelený hrášek, květák, petržel, celer, kedlubna, kapusta, ředkvičky, saláty a špenát.

Jak uvádí Státní zdravotní ústav (2007), stále není stav výživy obyvatel České republiky i přes mnohá zlepšení uspokojivý. Zatímco doporučené množství spotřeby potravin v České republice je téměř dodrženo u cereálií, spotřeba u ovoce a zeleniny je pouze na 60 % - 65 % doporučení. Spotřeba masa je přitom o 20 % vyšší, než by bylo vhodné.

2.4 Distribuce

Jak uvádí Václavík (2019), národy po celém světě již po tisíciletí obchodují potravinami. Podle historických záznamů je dokázáno, že i naše země byla v minulosti propletena obchodními stezkami. Ovšem nikdy dříve nedosahoval potravinový obchod takových rozměrů, jako dnes v době globálního potravinového systému. V současné době jsou dopravou překonávány obrovské vzdálenosti, které vyžadují mnoho energie (benzín, nafta, elektřina). Tato situace má velké dopady negativního charakteru na životní prostředí.

Distribuce není nic jiného než to, jak nabízet hotový výrobek ve správné chvíli, ve správném množství, na správném místě, za cenu, kterou je zákazník ochoten a schopen zaplatit. Prodejní cesty - distribuci uvádí Marketing (2019) jako souhrn zprostředkovatelských článků a prostředníků, jejichž prostřednictvím přechází výrobek od producenta ke kupujícímu. Tyto články umožňují plynulý fyzický tok zboží a zároveň i jeho vlastnických práv, dále informací, stimulování prodeje a plateb za dané zboží (Petrová, Václavík, 2008).

Možnosti uvádění bioproduktů na trh mohou být klasifikovány jako přímé a nepřímé. Při přímém uvádění na trh dochází k interakci mezi producentem a spotřebitelem, při nepřímém vstupuje do hry prostředník. Přímá distribuce je mezi českými zemědělci zatím využívána poměrně málo (Petrová, Václavík, 2008). Distribuce výrobku na správné místo je nezbytná součástí marketingového řízení. Podle Marketing mix (2015) je jejím úkolem efektivně zajistit, aby se výrobek dostal co nejlépe ke svému spotřebiteli. Také zahrnuje všechny prostředky spojené s dopravou z místa výroby k místu spotřeby. Aby se tento nástroj mohl zcela využívat, je potřeba zvolit vhodnou lokalitu i formu prodeje, dále zanalyzovat chování spotřebitele v místě prodeje. Klíčový je výběr vhodné lokality, jelikož její nelze z hlediska krátkodobého časového horizontu snadno změnit. Potenciál vybrané lokality v okolí podniku, silně ovlivňuje jeho hospodaření a úzce souvisí s rozhodnutím o vybraném segmentu spotřebitelů.

2.4.1 Přímý prodej

Při přímém prodeji neboli v případě přímé distribuční cesty, prodává producent vlastní výrobek či produkt přímo konečnému spotřebiteli. Foret a Foretová (2001) uvádí, že tato cesta nemá žádný mezistupeň a probíhá tak bez různých zprostředkovatelů distribuce a prodejních mezičlánků. Veškeré úkony spojené s předáním zboží spotřebiteli si musí zařídit sám výrobce. Přímá distribuční cesta slibuje zemědělcům větší podíl na tržbě a tím i větší zisk pro ně samotné. Mnoho menších pěstitelů může vnímat určité zpracování svých produktů a tím přidání hodnoty a nabídku přímo spotřebitelům jako významný zdroj finanční jistoty (Petrová, Václavík, 2008). Nevýhodou může být podle Moudrého a Prugara (2002) množství potřebných pracovních úkonů a tím i jiných vznikajících nákladů ve spojení se zpracováním, dopravou či balením produkce. Přímá cesta ke spotřebiteli je velice náročná na čas i pracovní sílu, jak potvrzuje Petrová a Václavík (2008). Vyžaduje kreativitu, úsilí, schopnost slušného a pozitivního jednání s klienty, prodejní dovednost a nápaditost. Výhodou je možnost vytvoření si blízkého vztahu se svými zákazníky. Potraviny nevyžadující příliš zpracování, jako je zelenina a ovoce, jsou ideálním zbožím pro přímý prodej konečným spotřebitelům (Moudrý, Prugar, 2002).

Jako přímé distribuční cesty uvádí Petrová a Václavík (2008) prodej přímo na farmě, přičemž lze například navázat spolupráci s cestovními kancelářemi, které zajistí návštěvu, prohlídku a nákup produktů na farmě prostřednictvím svých klientů. Další možností je „bio-bedýnka“ – jde o službu, kdy spotřebitel obdrží pravidelně, například jedenkrát za týden čerstvou zeleninu a ovoce, případně další sezónní produkty dle nabídky přímo do domu. Tato přímá cesta je velice oblíbená hlavně ve Velké Británii, Dánsku, ale i v sousedním Rakousku a Německu. Jako další formy přímé distribuce uvádí Moudrý a Prugar (2002) jako vlastní sběr zákazníky-samosběr, prodej ve stánku nebo ze dvora a přímé doručování. Protože je v našem zájmu uplatnění regionální produkce ve školních jídelnách, připadá v úvahu pouze přímé doručování. Školní stravovny mají v zájmu odebírat velké množství produkce, a proto pro ně není reálné využívat stánkový prodej či samosběr atd.

2.4.2 Nepřímý prodej

Nepřímý prodej znamená propojení výrobce se spotřebitelem za asistence distribučních mezičlánků, jako jsou podle Petrové a Václavíka zprostředkovatelé, velkoobchody, odbytová družstva, zpracovatelé bioproduktů a výrobci biopotravin, specializované prodejny s biopotravinami a racionální výživou, restaurace a hotely, velkokapacitní kuchyně a veřejné stravování-nemocnice, závodní jídelny, armáda atd., konvenční prodejny potravin a řetězce supermarketů (Petrová, Václavík, 2008). Tyto mezičlánky označuje Zamazalová (2010) prostřednictvím v prodeji zboží, jelikož nakoupené produkty následně prodávají dál. Zprostředkovatelé nepřímého prodeje mají za úkol postarat se o zajištění důležitých kontaktů a také o hladký průběh při předávání zboží. Jejich pomocí je dosaženo vyšší efektivity při distribuci, přičemž často přináší úsporu nákladů i času. Podle Moudrého a kol. (2007) v České republice převažuje prodej pomocí zprostředkovatelů. Rozhodujícím odbytovým místem jsou obchodní řetězce, které prodávají zhruba 70 % obratu biopotravin. Meziroční obrát u biopotravin se v posledních letech pohybuje okolo 50 %.

V důsledku nedostatečné produkce a rozvinutí výroby je ovšem pokryt dovozem asi z 70 %. Prodej ve speciálních prodejnách tvoří dalších 20 %, zhruba 4 % případnou na nezávislé prodejce potravin a pouze 5 % zprostředkuje přímý prodej na farmách. Zbývajících 1 % má ostatní a internetový prodej.

Tab. č. 3: Srovnání přímé a nepřímé distribuce

Přímá distribuce	Nepřímá distribuce
Náročná na čas	Nižší náklady
Prodej místo výroby	Méně náročná na čas
Nižší riziko	Vyšší tržní riziko
Vyšší ceny	Menší zisk
Přímý vztah se zákazníky	Nepřímý vztah se zákazníky

Zdroj: upraveno dle Petrová a Václavík (2008)

Za hlavní faktory, které ovlivňují tvorbu prodejních cest, uvádí Marketing (2019) povahové rysy výrobku, podobu trhu a kvalitu zprostředkovatelů, charakter podniku a distribuční mezičlánky. Organizaci prodejních cest uvádí jako tři různé distribuční systémy. Těmi jsou - konvenční distribuční systém, který tvoří nezávislé tržní subjekty, dále vertikální distribuční systém, kdy jednotlivci fungují jako jeden řízený systém zapojením svých prvků a posledním je horizontální distribuční systém, který představuje propojení dvou i více podniků mající stejnou úroveň distribuční cesty. Cílem producentů i spotřebitelů je využití nové příležitosti v marketingu.

Volba distribuční cesty závisí podle Marketingu (2019) na druhu daného zboží, konkrétním spotřebiteli – segmentu trhu, tj. pro koho je zboží určeno a na velikosti zásilky, zda je množství výrobků prodáváno ve velkém například pro jídelny, nemocnice nebo těm, kteří nakupují jednotlivé výrobky. Distribuce potravin z místa výroby ke zpracovateli a dále ke koncovému spotřebiteli produkuje skleníkové plyny. Václavík (2019) uvádí, že vzdálenost, kterou potravina urazí, než se dostane na náš talíř, se počítá na takzvané potravinové kilometry. Při této cestě vznikají emise skleníkových plynů. Z jakého důvodu potraviny tolik cestují, je jednoduché. Náklady na dálkovou přepravu jsou nízké a stále se snižují. To platí pro silniční, leteckou i lodní dopravu. Například během let 1985–2005 klesly ceny lodní dopravy o 70 %. To způsobuje úpadek místních, malých prodejců. Přeprava potravin do České republiky v případě, kdy ty samé potraviny mohou vyprodukovat naši místní zemědělci, způsobuje zbytečné zatížení pro životní prostředí. Globální obchod s potravinami je velký byznys, a kromě supermarketů v něm figurují nadnárodní firmy a dopravní firmy. Toto seskupení je silné a podstatně ovlivňuje množství exportu a importu. Výsledkem jsou škody na životním prostředí, znečištění a úpadek českého zemědělství (Václavík, 2019). Rozvoj trhu s místními produkty v regionu má podle Ghutová (2006) vícenásobný užitek. Vlastní zemědělská činnost je

významná pro krajino tvorbu, a to zejména ekologická forma hospodaření, která má oproti intenzivnímu režimu hospodaření pozitivní dopad na rozmanitost krajiny. Regionální výroba přináší pracovní příležitosti pro obyvatele venkova a každý další úkon v potřebě zpracování produkce opět vytváří nová pracovní místa a tím přináší sociální užitek. Díky tomu dochází k růstu přidané hodnoty zboží, který společně s koloběhem peněz v lokalitě přináší užitek ekonomický. V neposlední řadě je významné snížení přepravních vzdáleností, které má bezesporu pozitivní vliv na stav životního prostředí. Naproti tomuto tvrzení poukazují některé studie na fakt, že regionální potraviny nemusí mít vždy menší ekologický dopad než potraviny dodávané globálně. Může se stát, že pěstování potravin v různých regionech je naopak velmi náročné kvůli potřebě zdrojů a energii jako je například zamrazování, zavlažování atd., čímž se tvoří větší zátěž, než je zátěž, spojená s dovozem (Duram a Obelholtzer 2010). Menší firmy by se měly zaměřit převážně na lokální trhy. Pro malou firmu je výhodnější získat si zákazníky v regionu, kde produkuje své výrobky, což jí značně zjednoduší distribuční cesty produktů. Lokální trh je pro menší regionální producenty výhodnější i v tom, že když využívá jako přidanou hodnotu produktu určité zážitky spojené s nákupem, spotřebitelé si více zapamatují firmy v okruhu svého bydliště.

2.4.3 Krátké distribuční řetězce

Krátké distribuční řetězce jsou formou vztahů mezi dodavatelem a odběratelem. Kladou důraz na význam lokálních potravin, jejich využití ve stravovacích zřízeních, místním podnikání i v cestovním ruchu. Smysl těchto řetězců je založen na poutech mezi konzumenty, producenty, kuchaři, školami, sdruženími a místními úřady, které společně tvoří silnou místní komunitu. Krátké dodavatelské řetězce lze definovat jako alternativní způsob prodeje, který snižuje vzdálenost z pole na stůl a vede producenta blíže ke spotřebiteli. Do této kategorie lze zařadit například bedýnkový prodej, farmářské trhy, přímý prodej z farmy či ze dvora aj. Tyto formy vztahů mezi dodavatelem a odběratelem mají pozitivní dopady na oblasti sociální, ekonomické, environmentální, blahobyt, ale i na zdraví a podporují udržitelnost těchto systémů (Adámková, Kouřil, Beranová, 2017).

Při marketingové komunikaci regionálních produktů by měl být zdůrazněn regionální původ. Regionální producenti nemohou konkurovat cenou, ale právě regionální původ můžeme považovat za konkurenční výhodu a využít ho jako marketingový nástroj. Čeští spotřebitelé mají čím dál větší důvěru v domácí potraviny, preferují nákup českých potravin před zahraničními a myslí si, že regionální potraviny od lokálních producentů jsou kvalitnější, čerstvější a mají lepší chuť než běžné potraviny. Základním předpokladem pro komunikaci regionálních potravinářských produktů je zájem spotřebitele o jejich původ a o produkt jako značku. Značku můžeme chápat v případě regionálních produktů jako jeden z nejvýznamnějších nástrojů marketingové komunikace.

Vývoj místních potravinových systémů je populární strategií, kterou mnoho komunit používá při snaze o udržitelný a spravedlivý hospodářský růst a rozvoj. To často zahrnuje řadu ekonomických projektů, včetně zemědělských trhů, zemědělských podniků podporovaných komunitou, městského zemědělství / zemědělských

projektů a potravinových center. Někdy to zahrnuje zprostředkované marketingové kanály, jako jsou obchody s potravinami a širokopásmové distributory, kteří mají zájem o poskytování místních potravin. Navzdory rostoucímu významu na politické scéně zůstává mnoho předpokladů místního potravinového hnutí do značné míry nevyzkoušeno (Deller, Lamie, Stickel 2017).

Zemědělský průmysl, podle Joshi, Azuma a Feenstra 2008 prošel v posledních desetiletích významnými změnami, protože se stále více vyznačuje celosvětovou konkurencí a zemědělskou a obchodní politikou, která upřednostňuje velké farmy. Malé farmy zažívají těžkosti kvůli nepřístupným trhům, levnému dovozu a vysokým nákladům na balení a distribuci na jednotku pro malé objemy. S měnícími se podmínkami hledaly některé malé a střední farmy alternativní trhy, jako jsou trhy zemědělců, družstva a zemědělství podporované komunitou. Institucionální trhy jsou dalším místem pro malé a střední farmy, protože poptávka po místních a udržitelně vyráběných potravinách roste ve školách, na vysokých školách a univerzitách a v nemocnicích na celostátní úrovni.

2.4.4 Odbytová družstva

Aby pěstitelé mohli prodávat zeleninu do školních jídelen, musí uspokojit jejich poptávku a pokrýt pravidelné dodávky velkého objemu produktů v požadované kvalitě. Pro koncentraci nabízených produktů pomáhá pěstitelům sdružování se v odbytových družstvech (Zelinářská unie Čech a Moravy, 2020). Producenti ovoce zakládají společné odbytové organizace, ve kterých se sdružují, a mají díky tomu i silnější pozici při vyjednávání s obchodními řetězci. V současné době působí na našem trhu devět odbytových družstev zabývajících se prodejem ovoce, ale žádné z nich nespadá pod jihočeský kraj. Stejně je to i u jedenácti odbytových organizací pro prodej zeleniny. Odbytová družstva lze obecně kategorizovat dle území, na kterém působí. Jak uvádí Chalupa, Marešová a Švanda 2011, dělí se na regionální, lokální a celonárodní, dále pak podle struktury na smíšená, svazová či centralizovaná. Další dělení určuje převažující činnost jako například marketingová, poskytující podpůrné služby pro své členy a nákupní. Kooperace mezi vzájemnými konkurenty na trhu, spočívající v založení společného podniku, může být podle okolností kvalifikována jako spojení soutěžitelů nebo jako horizontální dohoda narušující soutěž. Pro spojení soutěžitelů ve formě vytvoření společného podniku je typické označení full-function joint venture (plně funkční společný podnik).

Zásady ve spolupráci jsou podle Majee a Hoyt, 2009 dobrovolné a otevřené členství, demokratická kontrola členů, ekonomická účast člena, samostatnost a nezávislost, vzdělávání, školení a informace, spolupráce mezi družstvy, a starost o komunitu. Družstva jsou navíc založena na hodnotách svépomoci, sebeodpovědnosti, demokracie, rovnosti, spravedlnosti a solidarity. V tradici svých zakladatelů kooperativní členové věří v etické hodnoty čestnosti, otevřenosti, sociální odpovědnosti a péče o druhé. Družstva spojují lidi, aby uspokojili společnou potřebu prostřednictvím fungování demokraticky kontrolovaného podniku (Majee a Hoyt, 2009). Organizace družstva ovšem také vyžaduje značné odhodlání. Jak uvádí Henehan a Anderson, 2001 proces sdružování členů komunity s cílem „identifikovat příležitost, dosáhnout konsensu o potenciálu družstva, rozvíjet důvěru

mezi potenciálními členy, zabezpečit závazek členů, zapojit další zúčastněné strany a založit družstevní podnik“ může být velmi časově náročné a vyčerpávající.

I v České republice podle Družstevní asociace ČR, 2015 by družstvům mělo právem náležet místo jako podnikatelským subjektům, protože i naše společenství jsou účelná, napomáhají a řeší sociální i ekonomické problémy současné společnosti. Pro mladou generaci mohou poskytovat východiska z jejich problémů (Družstevní asociace ČR, 2015). Podle Birchall, 2004 vytvářejí družstva pracovní příležitosti a vytvářejí kapitál v komunitách, kde se nacházejí. Casadesus-Masanell a Khanna, 2003 uvádí, že mnoho družstev na celém světě dnes vlastní rozsáhlá aktiva, drží významný podíl na trhu a zaměstnávají velmi velké množství pracovníků. Družstevní vlastnictví podnikání podle Vilsack, 2010 nejen vytváří bohatství, ale také zvyšuje pravděpodobnost, že kapitál zůstane a bude opakovaně obíhat v místních komunitách. Zemědělské družstevnictví je typické v zemích na západ od nás, kde nebyl vývoj přerušen politickými zvraty. Jednotliví zemědělci zde zakládali odbytová družstva a sdružovali se, stejně jako na počátku minulého století v českých zemích. Zajímavé je, že naše země patřila svým družstevnictvím k nejrozvinutějším na světě. Odbytová družstva mají dnes ve starých zemích evropské unie obrovský podíl na trhu a globální rozsah. Příkladem je dánské družstvo Arla. Když pojedete do Číny, Ameriky nebo do Jižní Afriky, všude najdete mléčné výrobky skupiny Arla, družstva, které dnes působí i v Německu, Británii, Švédsku i Finsku a vyrábí a prodává po celém světě. Ale stále toto družstvo vlastní zemědělci (Nussberger, 2018). I u nás po roce 1989 vznikají odbytová družstva. Typickými sektory, kde dochází ke koncentraci, jsou ovoce a zelenina a také výroba mléka.

V roce 2007 byl vypsán dotační program Ministerstva zemědělství „Zakládání skupin výrobců“, avšak ASZ ČR adresovala dopis ministrovi zemědělství s upozorněním na organizované zneužití tohoto titulu s tím, že mezi „skupiny výrobců“ byly Státním zemědělským intervenčním fondem zařazeny i subjekty, které nikoho nesdružují, ale jsou tvořeny pouze jednou mateřskou právní osobou, eventuálně několika vzájemně se prolínajícími firmami (Asociace soukromých zemědělců ČR, 2007). V České republice je podle Nussbergera, 2018 podpora družstev mizivá. Jediná podpora pro zemědělce je v *Programu rozvoje venkova*, pokud by někdo chtěl investovat, a přitom být členem družstva. Ovšem v současnosti je i tato podpora navržena na zrušení. Například v již zmiňovaném Dánsku mají družstva, respektive sdružení zemědělci daňové úlevy. Jednoduše kvůli tomu, aby pro zemědělce vznikla větší motivace se do družstev sdružovat.

2.4.5 Význam regionální produkce

Podle Asociace regionálních značek, 2017 je rozumné nakupovat lokálně. Regionální produkty mají vyšší nutriční hodnoty, obsahují méně chemie, bývají kvalitní a nešizené. Jde u nich snadno zjistit kdo, kde a jakým způsobem je vyrobil. Lokální produkce rozvíjí tradice, kulturní život a turistický ruch v regionech. Pomáhá vytvářet regionálně udržitelný rozvoj a stabilní pracovní místa. Tyto produkty necestují přes půl světa a jejich vzniku dávají lidé, kteří si váží půdy, na které hospodaří. Význam lokálních výrobců potravin spočívá v důležitosti pro Českou

republiku a pro její jednotlivé regiony. Hlavní roli zde hraje rozvoj ekonomiky, tvorba pracovních míst, aktivní spolupráce podniků, firem, organizací a institucí. Udržuje a rozvíjí cestovní ruch, přispívá velmi významně k ochraně životního prostředí, k zachování tradičních zvyklostí a rozvoji kultury. Regionální produkce poskytuje svým spotřebitelům určité záruky jako je především její původ, kvalita a jedinečnost. Proto představuje pro své spotřebitele jedinečnou důležitost (Kalábová, 2013).

3. Cíl práce

Vyhodnotit potenciál produkce ovoce a zeleniny (OZ) a její distribuce a využití v Jihočeském kraji a porovnat ho se spotřebou OZ ve školních stravovacích zařízeních Jihočeského kraje. Vyhodnotit faktory ovlivňující rozvoj a uplatnění regionální produkce OZ ve školních stravovacích zařízeních a navrhnout možná opatření pro zlepšení stávající situace.

4. Materiál a metody

4.1 Metodika dotazníkového šetření

K vypracování teoretických východisek pro diplomovou práci byly použity informace z rešerše literárních a ostatních zdrojů (internet, knihy, články).

Sběr dat pro analýzu:

- Výpočet potenciální roční spotřeby OZ ve školních stravovacích zařízeních Jihočeského kraje. (statistická data: MŠMT-odbor školské statistiky, analýz a informační strategie, Krajský úřad Jihočeského kraje, normativy spotřeby-spotřební koš-dle Příloha č. 1 k vyhlášce č. 107/2005 Sb).
- Přehled současné produkce ovoce a zeleniny v Jihočeském kraji. (statistická data ČSU, MZe, UZEI, vlastní dotazníkové šetření a řízené rozhovory s producenty a prodejci. Distribuce jihočeské produkce OZ, zpracování. (data: vlastní dotazníkové šetření a řízené rozhovory s producenty a prodejci). Faktory ovlivňující rozvoj a uplatnění regionální produkce OZ ve školních stravovacích zařízeních (vlastní dotazníkové šetření a řízené rozhovory s producenty a prodejci)
- Možnosti a bariéry založení odbytového družstva či jiné formy regionální distribuční sítě s OZ. (vlastní dotazníkové šetření a řízené rozhovory s producenty a prodejci).
- Základní informace o "Produktové a jídelnové mapě Jihočeského kraje" byly získány z portálu – www.produktova-mapa.cz

Stěžejním cílem práce bylo posoudit aktuální potenciál školního stravování v Jihočeském kraji pro možnost uplatnění regionální produkce ovoce, zeleniny a brambor. Pro dotazníkové šetření byl připraven dotazník obsahující 18 otázek. Před provedením vlastního dotazníkového šetření jsme konzultovali formulace otázek, rozsah a strukturu dotazníku s experty. Šetření mělo být součástí výroční schůze členů Unie ovocnářů jižních a západních Čech. Vzhledem k celostátnímu opatření k tlumení nákazy Covid 19, se nemohla konat výroční členská schůze a kvůli malé ochotě poskytovat rozhovory, byl dotazník zredukován na 11 otázek. Dotazování probíhalo převážně telefonicky, část dotazovaných odpověděla pomocí internetu.

4.2 Metodika řízených rozhovorů

Souběžně s dotazováním respondentů proběhl polostandardizovaný rozhovor se čtyřmi významnými pěstiteli z regionu. Otázky z rozhovoru byly rozšířenou verzí dotazníkového šetření (příloha). Vedené rozhovory byly zaznamenány a následně vyhodnoceny a zredukovány pomocí shrnující obsahové analýzy. Na závěr byla provedena analýza rozhovorů, při níž byly zjišťovány faktory, které podstatně ovlivňují zkoumaný proces. Ty byly porovnány s výsledky dotazníkového šetření a začleněny do SWOT analýzy.

4.3 Metodika zpracování a vyhodnocení dat

Hodnocení dotazníkového šetření bylo realizováno pomocí SWOT analýzy. Základní (klasická) SWOT analýza vyhodnocuje jednotlivé odpovědi, formuluje faktory vlivu a člení je podle jejich charakteru do kategorií (Silné stránky, Slabé stránky, Příležitosti a Hrozby). Spektrum faktorů zjištěných z dotazníků bylo doplněno o soubor faktorů vlivu z analýzy řízených rozhovorů.

V souladu se zadáním je SWOT analýza zaměřena na vytipování a hodnocení faktorů ovlivňujících distribuci regionální produkce ovoce, zeleniny a brambor v Jihočeském kraji se zvláštním zřetelem na vazby se školními stravovacími zařízeními. Při sestavování tabulky byly faktory seřazeny podle důležitosti a následně k prvním čtyřem v každém bloku (kategorii) byla přiřazena důležitost (váha, součet vah se v každé části rovná 1) a aktuální hodnocení velikosti nebo úrovně bodu od nejméně (1) do nejvíce (5). Součinem důležitosti a hodnocení byla získána výsledná významová hodnota jednotlivých faktorů a jejich součtem kvantifikován význam jednotlivých kategorií S W O T.

Rozšířená SWOT analýza integruje do klasické SWOT analýzy některé další techniky strategické analýzy a je pokročilejší metodou k formulování opatření pro eliminaci nepříznivých vlivů a podporu příznivých tendencí. Rozšířená SWOT analýza identifikuje čtyři východiska pro tvorbu strategií, resp. pro formulaci rozvojových opatření. V obecné rovině je označujeme jako:

- SO (maxi-maxi) strategie se snaží využít co nejvíce silných stránek, aby zužitkovala nastalé příležitosti.
- WO (mini-maxi) strategie se zaměřuje na překonání slabých stránek tak, aby bylo možno využít naskytnuté příležitosti.
- ST (maxi-mini) strategie využívá silných stránek k eliminaci hrozeb.
- WT (mini-mini) strategie řeší kumulaci nepříznivých předpokladů a zaměřuje se na minimalizaci negativních efektů.

Na základě SWOT analýzy lze pak vyjádřit určitá doporučení, jak zvýšit efektivnost projektu v rámci zkrácení distribučních cest mezi producenty ovoce, zeleniny a brambor v Jihočeském kraji a pomoci většímu uplatnění regionální produkce ve školních stravovacích zařízeních.

5. Výsledky a diskuse

5.1 Analýza spotřeby ovoce a zeleniny ve školních stravovacích zařízeních Jihočeského kraje.

Ve školním roce 2017/2018 bylo v Jihočeském kraji provozováno 531 zařízení školního stravování, ve kterých byly zajišťovány školské stravovací služby celkem pro 94 857 dětí, žáků a studentů.

Tab. č. 4: Počty strávnicků ve školních stravovacích zařízeních ČR a Jihočeského kraje (rok 2018)

Území	Celkem stravování	Strávnicki (dětí, žáci, studenti)				Celkem ostatní
		Celkem	v tom z celkového počtu strávnicků (dětí, žáků, studentů)			
			Celkem MŠ	Celkem ZŠ	Celkem SŠ	
Česká republika	1 808 288	1 436 49 5	364 677	830 917	240 901	371 793
Jihočeský kraj	120 923	94 857	22 942	53 920	17 995	26 066

Zdroj: Krajský úřad jihočeského kraje

Tab. č. 5: Průměrná spotřeba ovoce, zeleniny a brambor na strávnicka a den v gramech

Věková kategorie	Typ školy	Zelenina	Ovoce	Brambory
3-6 r.	MŠ	110	110	90
7-10 r.	ZŠ 1. stupeň.	85	65	140
11-14 r..	ZŠ 2. stupeň	90	80	160
15-18 r.	SŠ	100	90	170

Pozn: Ve všech kategoriích se normativ týká oběda, u nejmladší kategorie 3-6 roků navíc doplňkových jídel, přesnídávky a svačiny

Zdroj: upraveno dle Příloha č. 1 k vyhlášce č. 107/2005 Sb.

Průměrně každý rok školní jídelny poskytují stravování 200 dnů. Vzhledem k tomu, že se stravování neúčastní z různých důvodů všichni přihlášení žáci, je třeba vypočtené hodnoty brát jako maximální. Následující tabulka ukazuje jak významnými odběrateli ovoce, zeleniny a brambor jsou školní stravovací zařízení. Vzhledem k tomu, že se jedná o odběratele potravin jejichž zakladateli jsou veřejné instituce v hierarchii státní správy, je zřejmé, že oproti běžným spotřebitelům může

být relativně snadnější tuto skupinu ovlivnit tak, aby byla ochotna spoluvytvářet krátké distribuční cesty s regionálními producenty. Samozřejmě za předpokladu, že ti budou schopni dodávat dostatek kvalitní produkce za podmínek srovnatelných s konkurencí.

Tab. č. 6: Hmotnost vybraných druhů potravin (v tunách za rok) odpovídající doporučené spotřebě vybraných potravin v t/rok ve školních

Typ školy	Zelenina celkem	Ovoce celkem	Brambory
Mateřské školy	505	505	413
Základní školy	1 024	917	1 779
Střední školy	360	324	612
Ostatní školy	521	469	886
Celkem	2 410	2 215	3 690

Zdroj: vlastní

5.2. Přehled současné produkce ovoce a zeleniny v Jihočeském kraji

Dotazovaní pěstitelé ovoce a zeleniny v Jihočeském kraji hospodaří na různě velkých plochách zemědělské půdy. Nejčastěji se výměra jejich pěstební plochy pohybuje do 15 ha. Pouze tři respondenti hospodaří na ploše větší než 70 ha. Od velikosti obhospodařované půdy se odvíjí i objem vyprodukované zeleniny či ovoce. Jak je ze získaných odpovědí patrné, není to ovšem pravidlem. Příkladem jsou dva respondenti, oba dva hospodaří na stejné výměře (20-25 ha), a oba pěstují jablka. Jeden z nich vyprodukuje 300 tun jablek ročně a druhý pouze 150 tun. Nejčastěji se průměrná roční produkce u menších regionálních pěstitelů pohybuje okolo 15 tun sklizené úrody. Větší podniky se pohybují mezi 150 – 3 510 tunami sklizené produkce ročně.

Většina pěstitelů uvedla svůj roční obrat do 1 milionu a od 1 do 10 milionů Kč. Pouze jeden podnik dosahuje ročního obrátu k 5 milionům Kč.

5.2.1 Produkce ovoce

Tab. č.7: Přehled sklizené produkce ovoce v České republice (ČR) a v Jihočeském kraji (JČ) v roce 2019 (tuny)

Ovoce	Jablka	Hrušky	Broskve	Meruňky	Švestky	Slívy	Třešně	Višně	Rybíz	Angrešt	Ořešák vlašský	Celkem
JČ	4 144	186	1	4	365	11	102	642	29	x	x	5 484
ČR	99496	6 130	546	2 872	7 923	833	2 645	5 341	980	11	112	126889
Podíl JČ/ČR	4,2 %	3 %	0,2 %	0,2 %	4,6 %	1,3 %	3,9 %	12 %	3 %	x	x	4,3

Pozn.: x – není záznam o produkci

Zdroj: upraveno dle ČSÚ

Tabulka č. 7 uvádí sklizené ovoce v roce 2019 na území celé České republiky a v Jihočeském kraji. U hlavní komodity v odvětví ovoce, jablek můžeme pozorovat, že se v Jihočeském kraji sklídilo pouze 4,2 % jablek z celkového objemu produkce v ČR. Dále se v Jihočeském kraji sklídilo 12 % višně, téměř 4 % třešní a 4,6 % švestek. Jihočeská produkce všech ovocných komodit celkem, tvoří 4,3 % ze 126 889 tun sklizeného ovoce v celé České republice.

Samostatnou kategorií v odvětví ovoce tvoří jahody. V roce 2019 se na území ČR sklídilo 2 525 tun jahod, v Jihočeském kraji to bylo 161 tun což je 6,4 % podíl z celkové sklizně jahod.

5.2.2 Produkce zeleniny a brambor

Na území celé České republiky se pěstuje více než 21 druhů zeleniny. Jihočeský kraj přispívá k produkci zeleniny pouze čtyřmi komoditami – zelenina konzumní, mrkev, cibule a zelí. Komodity jako rajčata, saláty, okurky atd., se zde podle ČSÚ nepěstují. Jihočeský kraj se podílí na produkci konzumní zeleniny pouze 0,88 % (1 982 tun) z celkově sklizených 226 341 tun konzumní zeleniny. Cibule se v JČ kraji sklídilo 205 tun z celkem 44 610 tun, což je 0,5 % podíl. Mrkev tvoří 0,2 % podíl (55 tun) z celkově sklizených 28 882 tun. Z celkem 34 498 tun sklizeného zelí připadá na jihočeský kraj 3,7 % objemu (34 498 tun).

Brambory tvoří samostatnou kategorii, a to i přes to, že je mnozí řadí mezi zeleninu. V minulém roce tvořil objem jihočeských brambor 13,6 % (84 853 tun) z celkového množství sklizených 622 600 tun. V roce 2018 se sklídilo v Jihočeském kraji 83,1 tis. tun brambor. Spotřeba brambor v roce 2017 na obyvatele byla 68,5 kg/obyv./rok. V roce 2018 došlo ke snížení spotřeby brambor na 67,0 kg/obyv./rok. Pro zajištění spotřeby všech Jihočechů by stačila zhruba polovina regionální (jihočeské) produkce, ale producenti především v západní části kraje (Strakonicko)

pěstují brambory pro výrobu škrobu a na severovýchodě (Táborsko) produkují převážně sadbu. V současnosti se nenachází v jižních Čechách žádní větší pěstitelé konzumních brambor. Většina drobných pěstitelů pěstuje brambory pro vlastní potřebu a pro přímý prodej ze dvora (většinou pro uskladnění na zimu). Cenové relace (nákladová cena cca 5-6 Kč/kg, nákupní cena překupníků, obchodních řetězců 6-7 Kč/kg, cena v maloobchodní síti 15 a více Kč/kg) vedou zemědělce ke snaze distribuovat brambory formou přímého prodeje za ceny 9-10 Kč/kg. Experimenty se samosběrem brambor (Volyně) se neosvědčily vzhledem k velkým ztrátám, potřebě dosběru a dalším souvislostem zvyšujícím náklady (doc. Ing. Jiří Diviš CSc. - ústní sdělení).

5.2.3 Ekologická produkce ovoce, zeleniny a brambor v Jihočeském kraji

Ekologické zemědělství České republiky obecně a Jihočeského kraje zvláště, je zaměřeno především na chov skotu bez tržní produkce mléka na trvalých travních porostech. Orná půda v ČR zaujímá z celkové ekologicky obhospodařované plochy 520 258 ha pouze 14,7 %, přičemž převládající komoditou jsou obiloviny s produkcí zrna přes 77 tisíc tun v roce 2018. Podstatně menší produkce (3782 t) byla dosažena u brambor, 5 201 t ovoce, z toho jablka 3 256 t, švestky 986 t a necelých 1 000 tun ostatního ovoce včetně drobného. Zeleniny bylo vypěstováno celkem 1998 t. Nejvíce plodové zeleniny (259 tun, z toho většina dýně) a 1420 tun mrkve (UZEI, 2019).

Tab. č. 8: Přehled ekologické produkce brambor a zeleniny v Jihočeském kraji v roce 2018

Plodiny	Počet ekofarem	Období konverze (ha)	Ekologický režim (ha)	Celkem (ha)	Ekologická produkce (t)	Ekologické výnosy (t/ha)
Brambory	25	2,57	63,63	66,20	1060,60	16,67
Čerstvá zelenina	8	1,10	1,13	2,23	1,92	1,70
Košťáloviny	2	0,00	0,04	0,04	0,22	5,50
Listová zelenina	1	0,00	0,03	0,03	0,05	1,57
Plodová zelenina	7	0,12	0,94	1,06	1,45	1,54
Kořenová a hlízová zelenina	3	0,98	0,07	1,05	0,15	2,14
Luskoviny	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostatní zel.	1	0,00	0,05	0,05	0,05	1,00

Zdroj: UZEI

Z tabulky č. 8 je zřejmé, že jedinou komoditou, která má z hlediska objemu šanci uplatnit se na trhu jsou brambory. Vzhledem k tomu, že průměrná plocha na farmu činí málo přes 2,5 ha, je produkce rozdrobená, zaměřená téměř výhradně na samozásobení a drobný prodej ze dvora. Objem produkce ostatní bio zeleniny je zanedbatelný.

Tab. č. 9: Přehled ovocných sadů v ekologickém zemědělství v roce 2018

Plodiny	Počet ekofarem	Období konverze (ha)	Ekologický režim (ha)	Celkem (ha)	Skutečně produkční plocha	Ekologická produkce (t)	Ekologické výnosy (t/ha)
Jádroviny	33	14,47	53	68,27	53,63	82,01	1,53
Jabloně	33	13,58	51,26	64,84	51,12	78,29	1,53
Hrušně	16	0,89	2,54	3,43	2,51	3,72	1,48
Peckoviny	33	10,53	54,23	64,76	52,39	63,04	1,20
Meruňky	5	0,00	0,67	0,67	0,57	0,67	1,18
Nektarinky	1	0,00	0,01	0,01	0,01	0,10	10,00
Broskvoně	5	0,02	0,25	0,27	0,19	0,47	2,47
Třešně/višně	19	30,83	22,35	26,18	20,67	39,85	1,93
Švestky	23	6,68	30,95	37,63	30,95	21,95	0,71
Bobuloviny	8	6,63	0,68	7,31	0,67	1,16	1,73
Angrešt	3	0,00	0,15	0,15	0,15	0,11	0,73
Černý rybíz	4	0,00	0,17	0,17	0,17	0,22	1,29
Červený rybíz	2	0,00	0,12	0,12	0,12	0,03	0,25
Maliny	1	0,00	0,03	0,03	0,03	0,05	1,67
Ostatní bobuloviny	4	6,63	0,21	6,48	0,20	0,75	3,73
Ořechy	4	0,01	0,26	0,27	0,26	0,31	1,19

Zdroj: UZEI

Podobně jako u zeleniny je významnější produkce ovoce pouze u jablek, švestek a třešní a višní. Jedná se o typické ovocné druhy z podhůří Šumavy. Ostatní druhy ovoce jsou v Jihočeském kraji velmi málo v ekologickém zemědělství pěstovány.

5.3. Distribuce jihočeské produkce ovoce a zeleniny

Na základě metodiky (kap.4) byl pomocí dostupných internetových zdrojů a webových stránek Ovocnářské Unie sestaven seznam pěstitelů ovoce a zeleniny v Jižních Čechách. Pomocí telefonických rozhovorů a dotazníkového šetření s vybranými respondenty byly zjišťovány formy distribuce místní produkce a další problematika spojená s rozvojem regionálního ovocnářství a zelinářství.

Z odpovědí jednoznačně vyplývá, že nejvyužívanější formou distribuce místní produkce ovoce a zeleniny je přímý odběr zákazníky přímo ze dvora. Celých 77,3 % z dotazovaných pěstitelů vyžívá tuto formu odbytu, a to v rozsahu od 10 % až do 100 %. Nejčastěji však tento způsob tvoří zhruba 40 % jejich odbytu a zbylou produkci pak dodávají buď obchodním řetězcům, zpracovatelům či překupníkům. Ekonomicky se prodej ze dvora jeví efektivnější než stánkový prodej, který klade větší nároky na čas a další opatření. Tento způsob distribuce používá jen jeden pěstitel z dotazovaných. Může však pomoci uvést producenta ve známost a najít stálé odběratele pro bedýnkový prodej (zasílání nebo přímý odběr) a přímý prodej ze dvora. Tuto skutečnost také potvrzuje rozhovor s předsedou Ovocnářské Unie, Ing. Petrem Leberem, který označil přímý způsob odbytu jako velice významný. Má-li pěstitel stálé zákazníky, obvykle prodá větší množství produkce najednou. Stálí odběratelé pravidelně a kupují větší množství produktů nejen pro sebe, ale i pro rodinu či přátele, se kterými se předem domluví. Zákazníci si pro ovoce a zeleninu jezdí převážně sami, třetině odběratelů respondenti šetření zaváží zboží svými dopravními prostředky. U městských odběratelů je problémem možnost skladování většího objemu delší dobu (brambory, jablka). Zájem o nákup ovoce a zeleniny i přesto stále roste, jak uvádí ředitel firmy Zemcheba s.r.o. Jaroslav Muška. Důvodem je „zelený trend“, který se do povědomí lidí postupně dostává. Na druhé straně objem samovýroby zeleniny a ovoce u obyvatel venkova klesá.

Další nejčastější formou odbytu je dodávka do obchodních řetězců (8 pěstitelů tj.38 %). Tato forma představuje pro pěstitele jednoduchou formu odbytu velkého objemu jejich produkce. Má však svá úskalí v podobě tlaku na nižší výkupní ceny vlivem vysokých dovozů dotovaného ovoce z EU. Lokální pěstitelé doslova uvádějí: „že se s nimi velkoobchody vůbec nebaví a nastavují jim téměř nesplnitelné podmínky“.

Zpracovatelům svoji produkci poskytuje v Jihočeském kraji 27,3 % tázaných respondentů. Uvádějí, že v České republice je jedním z problémů v odvětví neexistence zpracovatelských podniků. Proto komodita, jako jsou například višně se vyváží zpracovatelům do Německa. Tuto skutečnost potvrzuje Homolka, 2018, který uvádí, že ovoce z jihu Čech putuje na zpracovávání na džusy a mošty do Rakouska a Německa. Fungujícím místním zpracovatelem je Pěstitelská pálenice a moštárna Karel Gregora ve Lhenicích, se kterou místní ovocnáři spolupracují, pokud mají například moštová jablka nebo třešně. Produkci pak dále zpracovávají na ovocné šťávy, přesnídávky a dřeně. Produkci určenou na zpracování vykupují i další místní podniky, které dále spolupracují s pálenicemi jako je například Rudolf Jelínek a dodávají jim Jihočeskou produkci k výrobě pálenek.

V odvětví zelinářství se v Jihočeském kraji pěstitelé nejvíce věnují zpracování zelí na zelí kysané. Největším podnikem zabývajícím se výrobou a zpracováním zelí je Zemědělský podnik Malše Roudné.

Úroda bio zeleniny je především uplatněna na domácím trhu. Výjimkou je dlouhodobě produkce mrkve, jejíž téměř veškerá produkce (98 %) končí v zahraničí. Podíl exportu vzrostl nově také u listové a plodové zeleniny, kdy zhruba čtvrtina produkce mířila za hranice ČR. Ze sledovaných skupin ovoce (jablka, hrušky a peckoviny) byla většina produkce prodána, zbylá část byla využita nejčastěji formou vlastní spotřeby na farmě anebo zpracování. Jablka patří k tradičně exportovaným bioproduktům (v rozmezí 18 % až 62 %). Naopak produkce hrušek a peckovin je uplatněna výhradně na domácím trhu (Moudrý 2018)

5.4. Faktory ovlivňující rozvoj a uplatnění regionální produkce OZ ve školních stravovacích zařízeních.

Místní producenti převážně nedodávají svoje produkty do veřejných stravovacích zařízení. Pokud ano, tvoří odbyt jejich produkce do školních jídelen pouze 5–10 %. Jiní uvádějí, že se jejich produkce dostává do školních jídelen přes prodejní mezičlánek či velkoobchod, kterému dodávají svou produkci. Pokud má školní jídelna smlouvu s tímto velkoobchodem, dostane se lokální produkt ke školnímu strážníkovi oklikou. Další uvedli, že dříve do školních jídelen své produkty dodávali, ale tato spolupráce postupně zanikla ze strany školních jídelen. Důvodem je nedostatečná produkce ovoce a zeleniny lokálních pěstitelů jak v objemu, tak rozmanitosti nabízených druhů. Pro školní jídelny je snadnější a mnohdy i levnější odebírat suroviny od velkoobchodních řetězců, které mohou nabídnout potřebné produkty v plném rozsahu.

Projekt „Ovoce do škol“ je dotační program ve kterém mají děti ve školách dostávat ovoce a zeleninu nad rámec pravidelného školního stravování. Do projektu se hlásí školy, které si následně vybírají jednoho dodavatele pro svoji školu ze seznamu schválených dodavatelů. O schválení dodavatelů rozhoduje Státní zemědělský intervenční fond (SZIF). Podle odpovědí respondentů je patrné, že místní pěstitelé, kromě dvou dotazovaných, nemají s tímto programem praktické zkušenosti. Téměř všichni respondenti ale uvedli, že tento program znají a ví o něm. Důvodem nevyužívání tohoto projektu je fakt, že je to dotační program zaměřený na vybrané velké firmy a pro malé regionální producenty a pěstitele ovoce a zeleniny není vhodný. Ředitel podniku Zemcheba s.r.o. Jaroslav Muška uvedl, že pro přímé dodávky do škol, by měly být dlouhodobé smlouvy mezi odběratelem a producentem, ve kterých bude zahrnut dobře zpracovaný informační systém a odbytové formy. Získané informace ukazují na skutečnost, že mnohdy je ovoce i zelenina dodávána do škol v dostačujícím objemu, zároveň ale v nevyhovující kvalitě. Vzhledem k tomu, že děti obzvláště dbají na vzhled potravin, které jsou jim předkládány ke konzumaci, jsou zaměstnanci kuchyní nuceni se dané situaci přizpůsobit. V praxi to poté vypadá tak, že se k dětem ovoce a zelenina nedostává v čerstvé syrové podobě, nýbrž ve formě zpracovaných jídel.

Tab. č. 10: Hodnocení vybraných potravin (zelenina, ovoce, brambory) z hlediska dodávek, do školních jídelen Jihočeského kraje, původu a stavu zpracování produktů

Kategorie potravin	Počet dodavatelů	Místní dodavatel (%)	Čerstvé (%)	Mražené (%)	Zpracované (%)
Zelenina	2,1	35,6	68,3	20,2	8,40
Ovoce	1,85	44,41	80,70	3,57	10,41
Brambor	1,35	50,39	78,19	15,67	*

Zdroj: upraveno dle Moudrý 2018

Z rozboru tabulky je zřejmý trvalý problém českého zemědělství, nedostatečná produkce ovoce a zeleniny pro domácí trh a z toho důvodu i tradičně jejich malé využití spotřebiteli. Většina ze sledovaných stravovacích zařízení v průměru odebírala ovoce i zeleninu od dvou dodavatelů. Z dodavatelů zeleniny byla pouze zhruba třetina (35,6 %) místních, z dodavatelů ovoce necelá polovina (44,41 %). Pouze polovina brambor, které přichází do školních jídelen, je od místních dodavatelů (Moudrý 2018). Brambory jsou nejčastěji odebíraným produktem při přímé vazbě mezi zemědělskými prvovýrobci v Jihočeském kraji a školními jídelnami. Ze vzorku 94 respondentů bylo 78 % odběratelů čerstvých brambor. Skutečný počet je ještě větší, protože někteří (7 %) zařadili oškrábané brambory mezi polotovary (zpracované výrobky). Tato forma úpravy primárního produktu nemá z ekonomického, zdravotního ani environmentálního hlediska významný negativní vliv. Oproti tomu zcela obráceně je z uvedených hledisek velmi nevýhodný téměř 16% podíl mražených brambor (kaše nebo předsmažené hranolky).

Z celkového počtu 106 respondentů necelá polovina udává, že nakupuje přímo od zemědělců, ale jedná se pouze o malý objem potravin. Vedoucí školních jídelen, kteří měli svého stálého dodavatele z řad místních (regionálních) zemědělců, uváděli nejčastěji mezi dodávanými potravinami brambory (31x), dále ovoce obecně (9x), jablka (9x), hrušky (5x) a švestky (2x). Zeleninu odebírali přímo od zemědělců ve 4 kuchyních (3x obecně, 1x cibuli). Potenciál poptávky po místní produkci ovoce a zeleniny, a především brambor je poměrně velký. Tvoří relativně velký podíl příloh, nutriční specialisté kritizují pokles jejich spotřeby a volají po renesanci jejich pěstování a konzumace. U většiny dětí nepatří mezi neoblíbená jídla (Moudrý 2018).

Odpovědi od respondentů jasně ukazují na malé využívání portálu www.produktová-mapa.cz. Produktová mapa Jihočeského kraje je interaktivní mapou, která nabízí regionální produkty a zároveň také přehled jídelen. Prostřednictvím této mapy, by se měly tvořit vzájemně přínosné a přirozené vazby mezi regionálními producenty a spotřebiteli zemědělské produkce. Cílem produktové a jídelnové mapy je zvýšit uplatnění čerstvých a sezónních potravin od

lokálních producentů v jihočeských školních jídelnách a zlepšit stravovací návyky dětí a mládeže (Produktová mapa, 2007-2020).

Tab. č. 11: Přehled regionálních pěstitelů ovoce a zeleniny podle okresů v produktové mapě (PM)

Okresy	České Budějovice	Český Krumlov	Tábor	Prachatice	Jindřichův Hradec	Písek	Strakonice
Dodavatelé celkem podle PM	1	0	2	2	2	0	1

Zdroj: vlastní zpracování podle portálu Produktová a jídelnová mapa Jihočeského kraje (2020)

Tab. č. 12: Přehled druhů ovoce a zeleniny nabízených v produktové mapě v jednotlivých okresech Jihočeského kraje.

Okresy Zelenina	České Budějovice	Český Krumlov	Tábor	Prachatice	Jindřichův Hradec	Písek	Strakonice
Salát	0	0	1	1	1	0	0
Zelí	1	0	2	1	0	0	0
Ostatní zel.	0	0	1	1	1	0	0
Pórek	0	0	1	1	1	0	0
Petržel	0	0	1	1	1	0	0
Mrkev	0	0	1	1	1	0	0
Cibule	0	0	1	1	1	0	0
Celer	0	0	1	1	0	0	0
Rajčata	0	0	0	0	1	0	0
Okurka	0	0	0	0	1	0	0
Paprika	0	0	0	0	1	0	0
Česnek	0	0	0	0	1	0	0
Kedluben	0	0	0	1	1	0	0
Ředkvičky	0	0	0	1	1	0	0

Okresy Ovoce	České Budějovice	Český Krumlov	Tábor	Prachatice	Jindřichův Hradec	Písek	Strakonice
Jablka	0	0	0	1	1	0	1
Hrušky	0	0	0	1	0	0	1
Švestky	0	0	0	1	0	0	1
Třešně	0	0	0	1	0	0	1
Meruňky	0	0	0	0	0	0	0
Jahody	0	0	0	1	0	0	0
Rybíz	0	0	1	1	0	0	1

Zdroj: vlastní zpracování podle portálu Produktová a jídelnová mapa Jihočeského kraje (2020)

Z přehledu je zřejmé, že nabídka domácího ovoce a zeleniny školním jídelnám v regionu je mizivá nebo žádná. Mapa má napomáhat ke zlepšení odbytu čerstvých a sezónních jihočeských potravin ve veřejném stravování, zejména ve školních jídelnách. Z dotazníkového šetření, které ověřovalo funkčnost této formy distribuce vyplynulo, že 99 (vedoucích školních stravovacích zařízení) ze 106 respondentů tento prostředek komunikace s dodavateli nezná. Pouze jedna kuchyně nakupuje přes produktovou a jídelnovou mapu ovoce, zeleninu a brambory pravidelně, příležitostně nakupuje jedna jídelna 1 – 2x za rok a jedna až 10x za rok.

Z uvedeného je zřejmá nefunkčnost Produktové mapy. Jako důvod nevyužívání produktové a jídelnové mapy uvedli respondenti nedostatek informací. Nebyla jim nabízena a neví o ní. Pokud se s ní seznámili, narazili na problém s pracovním vyhledáváním (2x). Když se již kontaktovali s dodavateli, zjistili, že nabízí malý sortiment a u některých byl problém s nejistými dodávkami (Moudrý 2018).

Stejně nepříznivá je i situace v nabídce ovoce, zeleniny a brambor z ekologické produkce. Doležalová et.al. (2016) uvádí, že pouze 20 % jídelen v jihočeských mateřských školách nabízelo biopotraviny. Většinou se jednalo o nápoje, luštěniny, obiloviny, pekařské výrobky (extrudované pečivo) a jablka. Jen jedno předškolní zařízení odebíralo zeleninou z ekologického zemědělství. Při hledání školních jídelen s rozsáhlejší nabídkou biopotravin jsme našli jedinou v Sezimově Ústí, kde používají z 15 % biopotraviny. Z těchto 15 % tvoří 50 % ovoce a zelenina a 33 % mléčných výrobků v bio kvalitě. V rakouských školních jídelnách používají 37 % bio mléka a mléčných výrobků, 27 % bio ovoce, 18 % bio zeleniny a 18 % masa pocházejícího z ekologického chovu (Moudrý 2018).

V projektu „Bio do škol“ bylo zjištěno, které bioprodukty školní kuchyně v ČR nakupují nejvíce. Nejčastější odpovědí byla mrkev, brambory, cibule, obiloviny, nápoje, luštěniny, těstoviny, čaje a pečivo (Václavík 2008). Nejprodávanejším produktem v rámci dalšího projektu „Bioškoly“ byly brambory (5 593 kg), významná byla i spotřeba bio mrkve (1 495 kg) (Chlumská, 2009). Podle analýzy, kterou prováděl Moudrý (2018) ve více než 100 školních jídelnách v Jihočeském kraji lze konstatovat, že alespoň někdy nakupuje biopotraviny 10 % respondentů. Nejčastěji nakupovanými bioprodukty však nejsou ovoce a zelenina, ani brambory, ale mléko a mléčné výrobky a cereálie. Ze šetření prováděného v rámci projektu Bio do škol (Václavík 2014) je zřejmé, že cena je evidentně považována za největší překážku zavádění biopotravin do škol. Jako jeden z hlavních důvodů ji zvolilo 80 % vedoucích jídelen a 72 % ředitelů škol.

5.5 Možnosti a bariéry založení odbytového družstva či jiné formy regionální distribuční sítě s OZ

V kapitole jsou analyzováni názory respondentů z dotazníkového šetření a řízených rozhovorů. Hlavních příčin bránící rozvoji ovocnářství a zelinářství v České republice je celá řada. Lokální pěstitelé vidí jako jeden z hlavních problémů velmi složitou a zbytečnou byrokracii jejíž součástí jsou časté kontroly, předpisy, evidence, certifikáty, statistiky a jiná náročná administrativa. Zemědělský analytik Petr Havel uvádí, že právě byrokracie přitom evropskou zemědělskou produkci prodražuje (Havel 2020). Základní problém pro pěstitele dnes představuje drahá a často úplně chybějící pracovní síla pro sklizeň produkce. Cena sklízecího stroje se pohybuje okolo jednoho milionu korun a taková investice se malým pěstitelům obhospodařujícím například 13 ha nevyplatí. Problém, o kterém se alespoň částečně zmiňují všichni dotazovaní je dovážené ovoce za nižší ceny a s tím spojená nemožnost konkurovat velkopodnikům, neochota velkoobchodů odebírat regionální produkci a nejistota trhu. Toto umocňuje i nezájem ze strany spotřebitelů

nakupovat české zboží. Dalším často zmiňovaným problémem je proměnlivost počasí, které zásadně ovlivňuje kvalitu a velikost objemu produkce. Ing. Petr Leber v rozhovoru uvedl, že výkyvy počasí představují čím dál větší problémy. Kroupy, prudký déšť i vítr s sebou přináší nižší výnosy a horší kvalitu produkce. V sousedních zemích již začíná být běžné zakrývání celých sadů pomocí sítí, ovšem tato forma ochrany produkce je velmi nákladná. Ovoce je citlivá komodita, velká rizikovitost v odvětví a finančně nesplnitelné podmínky pro pojištění též brání v rozvoji ovocnářské činnosti. Nařízení v podobě omezení či zákazů je další překážka, která má velký dopad na množství a kvalitu vypěstované produkce. Respondenti uvádějí, že zakazy o pěstování různých odrůd ovoce, stále se zužující výběr povolených přípravků, jim znemožňuje vyprodukovat konkurence schopné plodiny. V rozhovoru uvedl dlouholetý pěstitel ovoce Ing. Pavel Fríd, že limity na postřiky jsou tak přísné, že se konvenční ovocnářství začíná velice přibližovat ekologické produkci. Pro založení ovocného sadu, pokud se zájemci podaří získat zemědělskou půdu je podle Jaroslava Mušky nutností mít velký kapitál a počítat s dlouhou návratností investice. Pořizovací náklady na 1 ha ovocného sadu mohou dosahovat až k 1,5 milionu korun.

Dotazovaní se shodli, že v České republice jednoznačně chybí podpora malých pěstitelů, kteří nemohou konkurovat velkým firmám v Evropě. Možným řešením by byla jednotná pravidla v celé EU v pokynech o používání chemických přípravků i jednotná výše dotací. Z rozhovoru Ing. Petra Lebera vyplývá, že dotace na podporu pěstitelů jsou velmi výhodné a dostačující. Problémem je velká administrativní náročnost pro jejich získání a nedostatečná pomoc a poradenství ze strany úřadů. Ochrana domácího produktu – nejprve prodat vlastní plodiny a až poté využívat dovážené produkce, snížení DPH na produkci prvovýroby v zemědělství a vyjmutí malých producentů z povinného systému EET by bylo velkým přínosem pro rozvoj činnosti především menších zemědělců. Příkladem v menší byrokratické zátěži pro zemědělce je Rakousko, Německo či Anglie. V Itálii jsou pěstitelé zvýhodněni díky instrukcím, které jim poskytuje stát stejně jako úlevu při čerpání vody potřebné k pěstování ovoce a zeleniny. Protože italská farmáři obdrží informace o termínu, množství i druhu postřiku který mají použít, odpadá nutnost ve vzdělávání a kvalifikaci osob v zemědělském sektoru. V sousedním Rakousku poskytuje farmářům jistotu již předem smluvený odbyt jejich produkce. Díky tomu se může pěstitel plně soustředit na výrobu, čímž se maximalizuje produkce. Zásadní pomocí v rozvoji ovocnářství a zelinářství by bylo zřízení odbytového družstva pro regionální producenty. Vlastní prodejna pro pěstitele by byla řešením problematiky. Pěstitelé by získali jistotu odbytu, vyšší zisk díky vynechání distribučního mezičlánku a zároveň nižší náklady pro spotřebitele. Množstevní sleva na provozní náklady, nákladní auto, postřiky, hnojiva, obaly, reklamu, marketing aj. sjednocení produkce regionálních farmářů zajistí větší objem i pestrost nabízených plodin. Školní jídelny by tak mohly nakupovat za výhodnější ceny přímo od sjednocených lokálních farmářů.

Odpovědi respondentů na otázku, zda spolupracují v regionu s dalšími podniky v rámci odvětví ovocnářství či zelinářství ukazují, že spíše nespolupracují. Důvody nespolupráce jsou různé. Ve většině případů jde o jednoznačný nezájem například díky dřívějším zkušenostem se spoluprací, která buď nevyšla nebo se

nevyplatila. Menší část respondentů zmínila dřívější spolupráci, která byla fungující a vyhovující pro obě zúčastněné strany, avšak skončila společně s generací, která odešla do důchodu a dnes již není s kým spolupráci znovu začít. Dva z dotazovaných využívají minimální spolupráci v rámci vzájemného doplňování chybějícího sortimentu. Osm respondentů vyjádřilo spokojenost při aktivním využívání spolupráce s ostatními zemědělci v regionu. Nejčastěji spolupracují v odvětví zpracovávání ovoce a doplňování chybějící produkce. Spolupráce by měla být založená na dobrých vzájemných vztazích a důvěře. Hilgertová, 2015 uvádí, že spolupráce zemědělců s odborníky i mezi sebou navzájem je klíčem k úspěchu jednotlivců i celého sektoru. Jeden z respondentů uvedl, že spolupracují se sousedními pěstiteli formou půjčování techniky a sdílením zkušeností. Tento případ není zcela běžný. V praxi se zemědělci často setkávají s horšími mezilidskými vztahy, což může být podmíněno strachem ze vzájemné konkurence.

Aby byla spolupráce pro zemědělce efektivní a přínosná, měla by podle respondentů být zaměřena především na jednání se státními institucemi – ochranu zájmu ovocnářů či zelinářů. Příkladem je vydání zákonů na ochranu domácí produkce a zákaz dovozet do ČR komodity, u kterých jsou naši zemědělci schopni pokrýt poptávku. Jako jeden z největších problémů označují pěstitelé dovoz jablek z Polska. Ovocnáři sice dokáží svá česká jablka v řetězcích prosadit, ale za polské ceny. Po odečtu dopravy, třídění, skladování a obalů se cena za farmářská jablka někdy dostává i na úroveň 4 Kč za kilogram. Ludvík, 2019 uvádí, že dnešní ceny jsou oproti cenám před patnácti lety nižší. Další oblastí ve spolupráci by měly být nové technologie, vzdělávání, věda a výzkum. Podle Ludvíka, 2019 by už toto odvětví mělo být vyřešeno díky dotaci z Evropské unie. Ovocnářský výzkumný institut v Holovousích by měl být pracovištěm pro špičkový ovocnářský výzkum i vzdělávání. Mnozí pěstitelé by ocenili společný nákup výrobních prostředků, například funkční herbicidy, hnojiva a výpěstky, ale také společnou techniku pro sklizeň úrody. Společná distribuce lokálních produktů by zajímala pouze pět respondentů. Ukázalo se, že farmáři jsou s vlastním rozvozem svých produktů, či jinou formou odbytu, kterou využívají takto spokojeni a nemají důvod nic měnit.

5.6. SWOT analýza regionální distribuční sítě ovoce, zeleniny a brambor

SWOT analýza byla zpracována na základě vyhodnocení dotazníkového šetření a řízených rozhovorů. Nejdříve byly vybrány vnitřní faktory ovlivňující pozitivně rozvoj regionální distribuční sítě ze strany producentů, resp. dodavatelů OZ (silné stránky) a nedostatky které rozvoji brání (slabé stránky). Vyhodnocením odpovědí respondentů vztaheným k vnějším okolnostem ovlivňujícím kladně rozvoj a umožňujícím zlepšení distribuce regionální produkce OZ do školních jídelen byly formulovány faktory příležitostí, a naopak brzdící vnější síly byly zařazeny do kategorie hrozby (rizika). Celkový počet faktorů přesahoval 50. Následně byly vyselektovány a znovu formulovány jednotlivé faktory ve všech kategoriích a

seřazeny podle důležitosti. Uvedený přehled obsahuje 20 nejdůležitějších faktorů, které mají vliv na rozvoj regionální distribuční sítě vybraných komodit.

S – silné stránky

1. Místní produkce, známý původ, dostupnost
2. Minimalizovaný distribuční řetězec
3. Čerstvá produkce
4. Produkce potravin v cenách přijatelných veřejným stravováním

W – slabé stránky

1. Omezený objem i sortiment čerstvé, upravené a zpracované produkce
2. Málo rozvinutá distribuční síť, malá ochota ke spolupráci mezi dodavateli
3. Omezená komunikace mezi dodavateli a jídelnami
4. Sezónnost produkce
5. Malá flexibilita v dodávkách zboží
6. Nedostatečný marketing

O – příležitosti

1. Podpora krátkých distribučních řetězců ze strany EU a nověji i vlády ČR
2. Vytvoření koncepce dlouhodobých vazeb školními jídelnami
3. Větší poptávka ze strany strážníků – trendy v životním stylu (rodiče dětí)
4. Rozšíření agrobiodiverzity i sortimentu domácí produkce

T – hrozby

1. Tržní síla nadnárodních maloobchodních řetězců (marketing, sortiment, ceny, motivace...), fixace škol na stálé dodavatele
2. Chybějící cílená koncepce podpory regionálních potravin ve veřejném stravování
3. Rozdělení zodpovědnosti mezi více resortů (MZe – producenti, MŠMT – školní jídelny, MZ – nemocniční jídelny)
4. Neznalost produktové mapy školními jídelnami
5. Stagnace finančního normativu pro jídelny
6. Nižší jistota pravidelné dostatečné produkce, (klimatická změna, výkyvy počasí)

Tab. č. 13: Hodnocení významu jednotlivých faktorů a kategorií SWOT analýzy

Vnitřní faktory				Vnější faktory			
pořadí	váha	aktuálnost	celkem	pořadí	váha	aktuálnost	celkem
Silné stránky				Příležitosti			
1	0,4	4	1,6	1	0,4	5	2,0
2	0,3	4	1,2	2	0,4	4	1,6
3	0,2	5	1,0	3	0,1	3	0,3
4	0,1	3	0,3	4	0,1	2	0,2
celkem	1,0		4,1	celkem	1,0		4,1
Slabé stránky				Hrozby			
1	0,3	5	1,5	1	0,6	5	3,0
2	0,3	5	1,5	2	0,2	3	0,6
3	0,3	5	1,5	3	0,1	3	0,3
4	0,1	3	0,3	4	0,1	4	0,4
celkem	1,0		4,8	celkem	1,0		4,3

Legenda: **S** = Strengths (Silné stránky), **W** = Weaknesses (Slabé stránky), **O** = Opportunities (Příležitosti), **T** = Threats (Hrozby).

Zdroj: vlastní výpočty

Pro kvantifikaci významu jednotlivých kategorií, resp. faktorů které je reprezentují, byly vybrány v každé kategorii první čtyři. V tabulce byla ke každému z faktorů přiřazena důležitost (váha, součet vah se v každé části rovná 1) a aktuální hodnocení velikosti nebo úrovně bodu od nejméně (1) do nejvíce (5). Součinem důležitosti a hodnocení byla získána výsledná významová hodnota jednotlivých faktorů a jejich součtem kvantifikován význam jednotlivých kategorií S W O T. Jedná se o subjektivní hodnocení, které je ale podloženo informacemi získanými z literatury a dotazníkového šetření. Zvláštní pozornost byla věnována informacím od osob, se kterými byly prováděny řízené rozhovory, protože se jednalo o zkušené odborníky (ředitel velké společnosti, předseda Unie pěstitelů ovoce, majitel zpracovatelské a distribuční firmy a dva zkušení dlouholetí pěstitelé a zpracovatelé), dále konzultacemi s vedoucím práce a dalšími osobami. Objektivitě by přispělo, kdyby bodové hodnocení prováděla co největší skupina lidí, např. respondenti dotazníkového šetření ve druhém kole, což však z časového hlediska nebylo

možné. Navíc z odpovědí dotazovaných vyplynulo zjištění, že mezi malými a většími producenty byly dost podstatné rozdíly v názorech na současný stav i na způsoby jeho řešení.

Ve SWOT analýze produkčního systému byly vyhodnoceny jednotlivé vlivy následovně: Silné stránky 4,1; Příležitosti 4,1; Slabé stránky 4,8; Hrozby 4,3. Negativní vlivy (slabé stránky a hrozby) mají hodnotu – 9,1 zatímco pozitivní vlivy (silné stránky a příležitosti) 8,2. Negativní vlivy tak převyšují hodnotu pozitivních vlivů o -1,1 bodu. Tato hodnota je bilancí SWOT analýzy a její záporný výsledek naznačuje nepříznivé hodnocení distribučního systému regionální produkce OZ.

Pomocí rozšířené SWOT analýzy je možné vytvořit strategii zvýšení úspěšnosti systému tak, aby klesaly záporné hodnoty rozdílů mezi vlivy, až by přešly do kladných čísel. Celkový soubor hodnocených faktorů strategie TS a WT můžeme vyloučit proto, že není v silách malé skupiny pěstitelů vybraných komodit navíc v produkčně méně pro stát zajímavé oblasti, změnit či výrazně ovlivnit negativní vliv hrozeb, natož eliminovat tržní sílu nadnárodních obchodních organizací. Nejvíce mohou producenti ovlivňovat vnitřní stránky. Silné stránky dosahují hodnoty 4,1 bodu, to je o 0,9 bodu méně, než by byla jejich maximální hodnota. Jejich šance na ovlivnění není tedy veliká. Naopak velkou šanci ovlivnit změny v systému nám nabízejí Slabé stránky, na které máme vliv a jejichž hodnota dosahuje 4,8 přičemž bychom se měli co nejvíce přiblížit hodnotě 1. Nejvhodnější se jeví SWOT strategie WO (mini-maxi) která se zaměřuje na překonání slabých stránek tak, aby bylo možno využít naskytnuté příležitosti.

Tab. č. 14: Strategie WO (mini-maxi) pro produkční, dodavatelskou sféru

		Silné stránky (S)	Slabé stránky (W)
		S1. Místní produkce	W1: Sortiment, objem
		S2 Krátké řetězce	W2: Distribuční síť
Příležitost (O)		SO strategie	WO strategie
	O1: Podpora EU a státu		
	O2: Spolupráce		
Hrozby (T)		TS strategie	WT strategie
	T1: Tržní síla řetězců		
	T2: Chybějící koncepce		

Zdroj: vlastní zpracování

Pro formulování strategie řešení stávající situace byly vybrány dva nejdůležitější faktory z kategorie Slabé stránky a obdobně dva z kategorie Příležitosti. Jejich propojení nastíní základní kostru strategie, z níž za použití méně významných faktorů a dalších informací budou vycházet jednotlivá doporučení.

Nejkoncentrovanější formulace zní: Pěstitelé ovoce, zeleniny a brambor v Jihočeském kraji, pokud chtějí zvýšit uplatnění své produkce v regionu, zvláště při zásobování školních stravovacích zařízení by měli využít stávajících podpor ze strany Společné zemědělské politiky EU i vlády České republiky a intenzivně začít komunikovat mezi sebou a s odběrateli produkce. Pro uspokojení požadavků zákazníků a posílení zájmu o produkci místních pěstitelů a zpracovatelů je nezbytné rozšířit sortiment i objem ovoce a zeleniny a vybudovat distribuční síť založenou na co nejkratším propojení dodavatelů a odběratelů produkce.

6 Závěr

Cílem práce je vyhodnotit faktory ovlivňující uplatnění regionální produkce ovoce a zeleniny ve školních stravovacích zařízeních a navrhnout možná opatření pro zlepšení stávající situace. Česká republika patří mezi země s nejotevřenější ekonomikou. Tato skutečnost má i své nevýhody. Obchodní síť ovládly do značné míry nadnárodní maloobchodní řetězce, jejichž tržní síle nemohou domácí producenti dostatečně konkurovat. Propracovaná marketingová strategie (sortiment nabídky, ceny, motivace atd.) se stala i stěžejními pro dodavatele veřejných (školních) stravovacích zařízení. Sortiment ovoce a zeleniny na trhu se rozšířil především o importované druhy, mnohdy až na úkor domácí produkce. Globální obchod má své výhody, ale současně velmi zatěžuje životní prostředí a přispívá k ekonomické a sociální nerovnováze. V současné době Evropskou komisí představená „Zelená dohoda“ má ústřední heslo strategie „od zemědělce ke spotřebiteli“ pro spravedlivé, zdravé a ekologické potravinové systémy. Komplexně se zabývá problémy udržitelných potravinových systémů a uznává neoddelitelnou vazbu mezi zdravím lidí, společnosti a planety. Pokud Česká republika chce akceptovat doporučení Evropské komise, je nutná větší podpora zemědělství především z hlediska udržení přiměřené soběstačnosti v tradičních komoditách (mj. brambory, jablka atd.), rozšíření agrobiodiverzity (drobné ovoce, polní zeleniny aj.) a zlepšení úpravy a zpracování domácí produkce. Vzhledem k tomu, že v EU převládají na rozdíl od ČR menší zemědělské podniky, je úsilí o udržitelné hospodaření směřováno na různé formy spolupráce a sdružování producentů především do odbytových organizací. Větší organizace (podniky) mohou lépe využít dotačních prostředků na společné investice do úpravy produkce, zpracování, skladování a distribuci. Jsou více rovnocennými partnery nadnárodních organizací. V současnosti ještě v ČR přetrvává malá ochota ke spolupráci a současně i malá schopnost vzájemně komunikovat, spolupracovat, dodržovat dohody a tvořit stabilní vztahy. Vlivem toho se i v ovocnářství a zelinářství, zvláště v jihočeském regionu

projevuje negativně velká roztržitost producentů, relativně malé množství a někdy i kvalita a dostupnost produkce, chybějící zpracovatelské kapacity, nedostatek vhodných skladovacích prostor a také málo rozvinutá distribuční síť.

Ve vztahu místních producentů ovoce, zeleniny a brambor a školních stravovacích zařízení jako místních odběratelů jejich produkce, hraje negativní roli omezená vzájemná komunikace i neznalost produktové mapy školními jídelnami i producenty. Také v programu Ovoce a zelenina do škol brání malá spolupráce mezi pěstiteli většímu odbytu regionální produkce. Tomu by v obecné rovině značně pomohla lepší spolupráce mezi resorty MZe (producenti) a MŠMT (školní jídelny) i společné zpracování a koordinovaná realizace koncepce podpory regionálních potravin ve veřejném stravování.

Šance pro větší uplatnění regionální produkce ovoce a zeleniny je i vzhledem k postupné změně životního stylu u rodičů i dětí. Význam společného stravování po stránce nutriční (čerstvá, sezónní, lokální, kvalitní, kontrolovaná produkce), ale i výchovné - poznání a úcta k tradici, přírodě a práci zemědělce, může spolupráce škol a pěstitelů posílit. Na první pohled ne příliš významné zkrácení cesty domácí produkce k místním strážníkům, zvláště dětem, může významně přispívat k prosazování udržitelného života jak po stránce ekonomické, tak i environmentální a společenské.

7 Seznam použité literatury

ADÁMKOVÁ, Dagmar, Milan KOUŘIL, Libuše BERANOVÁ, Josef SKLENÁŘ, Jaroslav CRHÁK, Zuzana MOUČKOVÁ, Michaela CHMELOVÁ a Jitka ŠTENCLOVÁ. *Regionální produkty: podpora místních farmářů prostřednictvím PRV 2014-2020*. Praha: Ministerstvo zemědělství ve spolupráci se Státním zemědělským intervenčním fondem, 2017. ISBN 978-80-7434-402-2.

ANUPAMA, J. ,A. M. AZUMA, G. FEENSTRA (2008). Do Farm-to-School Programs Make a Difference? Findings and Future Research Needs, Pages 229-246 | Published online: <https://doi.org/10.1080/19320240802244025>

BRICHALL, Johnston. (2004). Cooperatives and the Millennium Development Goals.

CASADESUS-MASANELL, R., & KHANNA, T. (2003). *Globalizace a důvěra: Teorie a důkazy od družstev*. <http://www.wdi.umich.edu/files/Publications/WorkingPapers/wp592.pdf>

ČESKÉ OVOCNÁŘE DRTÍ ZAHRAŇIČNÍ KONKURENCE.ZEJMÉNA POLSKÁ. [online]. 28.4.2019 Česká tisková kancelář, rozhovor s předsedou Ovocnářské unie ČR Martinem Ludvíkem [cit. 17-06-2020]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/ekonomika/ceske-ovocnare-drti-zahranicni-konkurence-zejmena-polska-20190428.html>

ČESKO JE VÝRZNĚ ZÁVISLÉ NA DOVOZU OVOCE A ZELENINY. [online]. 2013 Asociace soukromého zemědělství ČR [cit. 12-02-2020]. Dostupné z: <https://www.asz.cz/redakce/tisk.php?lanG=cs&clanek=74961&slozka=5880&xsekce=6068&>

DIVIŠ Jiří – ústní sdělení (doc. Ing. Jiří Diviš CSc., Jihočeská univerzita) dne 19.6.2020

DISTRIBUCE. [online]. 2019 Marketing. [cit. 25-04-2019]. Dostupné z: <http://marketing.topsid.com/index.php?war=distribuce>

DOLEŽALOVÁ, H., PÍCHA, K., HANZALOVÁ, D.: The Marginal Possibilities of Realizing Organic Production for School Establishments, *Journal of Central European Agriculture*, 2016, 17(1), p.86-106

DOPIS MINISTROVI – HROMADNÉ ZNEUŽITÍ DOTAČNÍHO PROGRAMU ZAKLÁDÁNÍ SKUPIN VÝROBCŮ. [online]. 23. 4. 2007 Asociace soukromých zemědělců ČR [cit. 07-02-2020]. Dostupné z: <https://www.asz.cz/cs/aktualne-z-asz/dopis-ministrovi-hromadne-zneuziti-dotacniho-programu-zakladani-skupin-vyrobcu.html>

DO YOU EAT FRUIT AND VEGETABLES DAILY? [online]. 1.4.2019 Eurostat – Your key to European statistics [cit. 23-03-2020]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/-/DDN-20190401-1>

DURAM, L. and L. OBERHOLTZER, 2010. *A Geographic Approach to Examining Place and Natural Resource Use in Local Food Systems. Renewable Agriculture and Food systems.*

EUROSTAT NEWSRELEASE. [online]. 21.2.2019 Two-thirds of the EU's fruit plantation area is concentrated in Spain, Italy and Poland [cit. 23-03-2020]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/9603938/5-21022019-AP-EN/826b6eac-e1ce-43d2-816e-062b0be9859f>

EUROSTAT. [online]. 2014 Daily consumption of fruit and vegetables by sex, age and country of birth [cit. 23-03-2020]. Dostupné z: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=hlth_ehis_fv3b&lang=en

FORET, M., FORETOVÁ V. *Jak rozvíjet místní cestovní ruch.* Praha: Grada, 2001. Manažer. ISBN 80-247-0207-X.

FRÍD Pavel Ing. – ústní sdělení (pěstitel ovoce, Lhenice) dne 17.6.2020

GOJI BERRY (KUSTIVNICE ČÍNSKÁ) DOVÁŽENÁ DO ČR MŮŽE ZDRAVÍ POŠKODIT A NE ZLEPŠIT. [online]. 13. 09. 2017. Prof. MVDr. Jiří Ruprich, CSc., Státní zdravotní ústav [cit. 07-05-2019]. Dostupné z: <http://www.szu.cz/tema/bezpecnost-potravin/goji-berry-kustovnice-cinska-dovazena-do-cr-muze-zdravi?highlightWords=ovoce+zelenina>

GUTHOVÁ, Z. *Trhy s místními produkty – šance pro stabilizaci venkova.* Marketing regionálních produktů [online]. 2006. Dostupné z: <http://trznice.novnos.cz/images/marketing.pdf>

HEJČ M. (2015): Vývojové tendence ve spotřebě potravin ČR – vybrané aspekty. [Diplomová práce]. Brno, 84 s. Mendelova univerzita v Brně, Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií.

HENEHAN, BM, and Anderson, BL (2001). *Zvažování spolupráce: Průvodce novým rozvojem spolupráce.* <http://cooperatives.aem.cornell.edu/pdf/resources/eb0101.pdf>

HISTORIE ČESKÉHO DRUŽSTEVNICTVÍ. [online]. 2015 Družstevní asociace České republiky [cit. 14-03-2020]. Dostupné z: <http://www.dacr.cz/historie-ceskeho-druzstevnictvi/>

HREŽOVÁ, Eliška. *Konzumace ovoce a zeleniny a subjektivní hodnocení zdraví v české části studie HAPIEE.* Praha, 2019. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a region. rozvoje. Vedoucí práce Pikhart, Hynek.

CHLUMSKÁ L. (2009): Biopotraviny ve školních stravovacích zařízeních. Praha: Ministerstvo zemědělství, s. 36

JAKÝ JE VÝZNAM OVOCE A ZELNINY VE VÝŽIVĚ? [online]. 13. 1. 2010. Tomáš Husák matematik a biolog, přední evropský odborník na zdravou výživu [cit. 01-04-

2019]. Dostupné z: <https://www.magazinzdravi.cz/jaky-je-vyznam-ovoce-a-zeleniny-ve-vyzive>

JÍDLO ZBLÍZKA. Zdravá a bezpečná škola, Modul 2: Příběhy jídla. [online]. 2019 Tomáš Václavík. [cit. 25-04-2019]. Dostupné z: https://www.zkola.cz/zdz/temata/zdravastrava/zdravastrava_materialy/Documents/J%C3%ADdlo%20z%20bl%C3%ADzka_bro%C5%BEura_2a.pdf

KALÁBOVÁ, J.a kol. [online]. 2013 Značení místních produktů, marketing a propagace značky: Studijní materiály, Spolek pro rozvoj venkova Moravský Kras [cit. 14-03-2020]. Dostupné z: <https://adoc.tips/znaeni-mistnich-produkt-marketing-a-propagace-znaky.html>

KNAI C., POMERLEAU J., LOCKL, K., McKee M. (2006). Getting children to eat more fruit and vegetables: A systematic review, *European Centre on Health of Societies in Transition, London school of Hygiene and Tropical Medicine, Keppel Street, London WC1E 7HT, UK*; Preventive medicine

LEBER Petr Ing. – ústní sdělení (předseda Unie ovocnářů jižních a západních Čech) dne 12.6.2020

MAJEE, W. a HOYTH, A. 2009. Budování důvěry v komunitu prostřednictvím družstev: Případová studie družstevního domácího družstva. *Journal of Community Practice* , 17: 444 - 463 .

MARKETING MÍSTNÍ PRODUKCE. [online]. 2008 Ing. Zuzana Petrová, Mgr. Tomáš Václavík. Ministerstvo zemědělství České republiky [cit. 25-04-2019]. Dostupné z: file:///C:/Users/LENOVO/Downloads/Marketing_mistni_produkce.pdf

MARKETINGOVÝ MIX – DISTRIBUCE. [online]. 2015 Marketing mix. [cit. 25-04-2019]. Dostupné z: <http://www.marketing-mix.cz/marketing-mix/159-marketingovy-mix-distribuce-a.html>

MOUDRÝ, J., PRUGAR J. *Biopotraviny: hodnocení kvality, zpracování a marketing*. Praha: Ústav zemědělských a potravinářských informací, 2002. ISBN 80-7271-111-3.

MOŽNOSTI SPOLUPRÁCE MEZI EKOZEMĚDĚLCI. [online]. 5.2.2015 Česká technologická platforma pro ekologické zemědělství, Miloslava Hilgertová [cit. 16-06-2020]. Dostupné z: <https://www.ctpez.cz/cz/clanky/moznosti-spoluprace-mezi-ekozemedelci>

MUŠKA Jaroslav – ústní sdělení (ředitel podniku Zemcheba s.r.o, Chelčice) dne 10.6.2020

ODBYTOVÉ ORGNIZACE. [online]. 2020 Zelinářská unie Čech a Moravy [cit. 05-02-2020]. Dostupné z: <https://www.zucm.cz/odbytove-organizace/>

OVOCE A ZELENINA. [online]. 2009-2019. Ministerstvo zemědělství [cit. 19-04-2019]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/potraviny/potravinarske-komodity/ovoce-a-zelenina/?fullArticle=1>

REGIONÁLNÍ AGRÁRNÍ KOMORA JIHOČESKÉHO KRAJE. [online]. 2007-2018 [cit. 15-06-2020]. Dostupné z: <http://www.produktova-mapa.cz/>

ROZUMNÍ LIDÉ NAKUPUJÍ LOKÁLNĚ. [online]. 2017 Asociace regionálních značek [cit. 07-02-2020]. Dostupné z: www.jistsrozumem.cz

ROZVOJ DRUŽSTEV MŮŽE ZVRÁTIT NEGATIVNÍ VÝVOJ ZEMĚDĚLSTVÍ. [online]. 12. 6. 2018 Jiří Nussberger. Haló noviny, rozhovor s Martinem Pýchou, předsedou Zemědělského svazu ČR [cit. 05-02-2020]. Dostupné z: <http://www.halonoviny.cz/articles/view/47767588>

SITUAČNÍ VÝHLEDOVÁ ZPRÁVA ZELENINA. [online]. 2018. Bc. Irena Buchtová [cit. 07-05-2019]. *Situační a výhledová zpráva*. Praha: Ministerstvo zemědělství České republiky, 1995. ISBN 978-80-7434-474-9. ISSN 1211-7692.

SITUAČNÍ VÝHLEDOVÁ ZPRÁVA OVOCE. [online]. 2018. Bc. Irena Buchtová [cit. 07-05-2019]. *Situační a výhledová zpráva*. Praha: Ministerstvo zemědělství České republiky, 1993. ISBN 978-80-7434-473-2.

SPOTŘEBA OVOCE V ČESKU JDE DOLŮ, DOVOZ JABLEK JE REKORDNÍ. [online]. 15.1.2013 Martin Ludvík, deník.cz - rozhovor s předsedou Ovocnářské unie ČR Martinem Ludvíkem [cit. 25-02-2020]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/ekonomika/spotreba-ovoce-v-cesku-jde-dolu-dovoz-jablek-je-rekordni-20130115.html>

SPOTŘEBNÍ KOŠ. [online]. 2002-2016. Jídelny.cz [cit. 05-04-2019]. Dostupné z: https://www.jidelny.cz/docs_show.aspx?id=31

SPOTŘEBNÍ KOŠ DNES, VÝHODY, PROBLÉMY A NEDOSTATKY SOUČASNÉ VYHLÁŠKY. [online]. 2. 9. 2009. Alena Strosserová [cit. 05-04-2019]. Dostupné z: <https://www.jidelny.cz/show.aspx?id=875>

SPOTŘEBA OVOCE V POSLEDNÍCH LETECH NARŮSTÁ, LETOS JI ASI ZBRZDÍ VYSOKÉ CENY JABLEK. Zemědělec odborný týdeník. [online] 1.2.2018 Eva Selfertová [cit. 12-02-2020]. Dostupné z: <https://www.zemedelec.cz/spotreba-ovoce-v-poslednich-letech-narusta-letos-ji-asi-zbrzdi-vysoke-ceny-jablek/>

SPOTŘEBA POTRAVIN – 2018. [online]. 3.12.2019 Agrární komora České republiky [cit. 12-02-2020]. Dostupné z: <http://www.akcr.cz/txt/spotreba-potravin-2018>

UNIVERSITY OF BRISTOL, 2002-2019. Boyd Orr Cohort Study. [online]. School of Social and Community Medicine University of Bristol Canynge Hall 39 Whatley Road Bristol, BS8 2PS United Kingdom. [cit. 28-3-2019]. Dostupné z: <https://www.bristol.ac.uk/population-health-sciences/projects/boyd-orr/>

URODILLO SE VÍCE OVOCE. [online]. 29. 8. 2018. Český statistický úřad [cit. 05-05-2019]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/urodilo-se-vice-ovoce>

ÚHOS A ODBYTOVÁ DRUŽSTVA. [online]. 2011 Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. Odbor výroby a služeb ÚOHS, PhDr. Kristián Chalupa, Mgr. Milena Marešová, Mgr. Martin Švanda [cit. 12-02-2020]. Dostupné z: file:///C:/Users/LENOVO/Downloads/Infolist_2011_01_Odbytova_druzstva.pdf

VERECKEN C., P. PEDETSSEN T., OJALA K., KROLNER R., DZIELSKA A., AHLUWALIA N., GIACCHI M., KELLY C. (2015). Fruit and vegetable consumption

trends among adolescents from 2002 to 2010 in 33 countries *European Journal of Public Health, Vol. 25, Supplement 2, 16–19 The Author 2015. Published by Oxford University Press on behalf of the European Public Health Association.*

VILSACK, T. (2010). *Komentář venkovských družstev: USDA Odhodlána spolupracovat.* <http://www.rurdev.usda.gov/rbs/pub/may10/may10.pdf>

VLÁDA SCHVÁLILA PROJEKT OVOCE DO ŠKOL. [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Praha, 25.1.2010 [cit. 09-03-2020]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/vlada-schvalila-projekt-ovoce-do-skol>

VÝZNAM OVOCE A ZELENINY V NAŠEM JÍDELNÍČKU. [online]. 4. 6. 2003. Světlana Popovičová [cit. 01-04-2019]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/vyznam-ovoce-a-zeleniny-v-nasem-jidelnicku-6347138>

VÝZNAM OVOCE VE VÝŽIVĚ ČLOVĚKA. [online]. 2009. Škola živé stravy [cit. 01-04-2019]. Dostupné z: <http://www.ziva-strava.cz/ovyziveClanky15Ovoce.aspx>

VÝŽIVA. [online]. 18. 10. 2007. Státní zdravotní ústav [cit. 07-05-2019]. Dostupné z: <http://www.szu.cz/tema/prevence/vyziva?highlightWords=ovoce+zelenina>

WHO, 2002. The World Health Report 2002. [online]. Reducing Risks, promoting healthy life. World Health Organization, Geneva. [cit- 28-3-2019]. Dostupné z: <https://www.who.int/whr/2002/en/>

WHO, 2003. Diet, Nutrition and The Prevention of Chronic Diseases. [online]. Report od a Joint WHO/FAO Expert Consultation. World Health Organization, Geneva 2003. [cit- 28-3-2019]. Dostupné z: https://www.who.int/dietphysicalactivity/publications/trs916/en/gsfao_introduction.pdf?ua=1

WHO, 2019. Global Strategy on Diet, Physical Activity and Health. [online]. Promoting fruit and vegetable consumption around the world. [cit- 28-3-2019]. Dostupné z: <https://www.who.int/dietphysicalactivity/fruit/en/>

ZÁKLADNÍ PRINCIPY EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zemědělská fakulta. [online]. 2007 Jan Moudrý a kol. [cit. 30-04-2019]. Dostupné z: http://agroekologie.zf.jcu.cz/upload/PK%20dokumenty/PRSZ%20-%20distančni/Literatura/Z_kladn_%20principy%20EZ.pdf

ZAMAZALOVÁ, M. *Marketing. 2.*, přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2010. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-115-4.

ZEMĚDĚLSTVÍ: ZAČAROVANÝ KRUH. [online]. 10.1.2020 Zemědělský analytik Petr Havel [cit. 18-06-2020]. Dostupné z: https://neviditelnypes.lidovky.cz/ekonomika/zemedelstvi-zacarovany-kruh.A200108_220401_p_ekonomika_wag

8 Seznam tabulek a obrázků

Tabulky:

Tabulka č. 1 – Průměrná měsíční spotřeba vybraných druhů potravin na strážníka a den v gramech, uvedeno v hodnotách „jak nakoupeno“

Tabulka č. 2 - Přehled celkové sklizně ovoce v ČR (t)

Tabulka č. 3 - Srovnání přímé a nepřímé distribuce

Tabulka č. 4 - Počty strážníků ve školních stravovacích zařízeních ČR a Jihočeského kraje (rok 2018)

Tabulka č. 5 - Průměrná spotřeba ovoce, zeleniny a brambor na strážníka a den v gramech

Tabulka č. 6 - Hmotnost vybraných druhů potravin (v tunách za rok) odpovídající doporučené spotřebě vybraných potravin v t/rok ve školních

Tabulka č. 7 - Přehled sklizené produkce ovoce v České republice (ČR) a v Jihočeském kraji (JČ) v roce 2019 (tuny)

Tabulka č. 8 - Přehled ekologické produkce brambor a zeleniny v Jihočeském kraji v roce 2018

Tabulka č. 9 - Přehled ovocných sadů v ekologickém zemědělství v roce 2018

Tabulka č. 10 - Hodnocení vybraných potravin (zelenina, ovoce, brambory) z hlediska dodávek do školních jídelen Jihočeského kraje, původu a stavu zpracování produktů

Tabulka č. 11 - Přehled regionálních pěstitelů ovoce a zeleniny podle okresů v produktové mapě (PM)

Tabulka č. 12 - Přehled druhů ovoce a zeleniny nabízených v produktové mapě v jednotlivých okresech Jihočeského kraje

Tabulka č. 13 – Hodnocení významu jednotlivých faktorů a kategorií SWOT analýzy

Tabulka č. 14 - Strategie WO (mini-maxi) pro produkční, dodavatelskou sféru

Tabulka č. 15 – Seznam dotazovaných respondentů

Tabulka č. 16 - Přehled otázek a odpovědí respondentů

Obrázky:

Obrázek č.1 – Spotřeba ovoce, zeleniny a brambor v kg na osobu od roku 1948 - 2016

Obrázek č. 2 – Spotřeba ovoce od roku 1986-2018 - Spotřeba potravin – 2016. [online]. 2019 Český statistický úřad [cit. 05-05-2019]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/45565376/2701391703g.pdf/8f3a9c3f-e4e5-4b11-ab08-d7629ece4112?version=1.2>

Obrázek č. 3 - Spotřeba zeleniny od roku 1989-2016 - Spotřeba potravin – 2016. [online]. 2019 Český statistický úřad [cit. 05-05-2019]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/45565376/2701391703g.pdf/8f3a9c3f-e4e5-4b11-ab08-d7629ece4112?version=1.2>

Obrázek č. 4 – Dotazník pro pěstitele ovoce a zeleniny v Jihočeském regionu

9 Přílohy

Obr. č. 4: Dotazník pro pěstitele ovoce a zeleniny v Jihočeském regionu

A) Identifikace organizace

1. **Název Vaší organizace:**

2. **IČ Vaší organizace:**

3. **Kolik zaměstnanců má Vaše organizace?**

- do 15 zaměstnanců
- 15-50 zaměstnanců
- 51-250 zaměstnanců
- nad 250 zaměstnanců

4. **Právní forma Vaší organizace:**

- obchodní společnost a družstvo
- veřejná správa
- nezisková organizace
- fyzická osoba
- soukromně hospodařící rolník
- jiná:

5. **Jak velký je roční obrat, rozpočet organizace?**

- do 1 mil. Kč
- 1-9,99 mil. Kč
- 10-100 mil. Kč
- nad 100 mil. Kč

7. **U zemědělských podniků uveďte výměru zemědělské půdy (velikost a struktura sadů):**

- do 50 ha
- 51-300 ha
- 301-1000 ha
- nad 1000 ha

8) **Produkce ovoce, možnosti jejího skladování a zpracování ve vlastních kapacitách**

Otázka	Jablka	Hrušky	Třešně	atd	
Produkce ovoce v tunách					
Skladování vlastní produkce v tunách					
Zpracování vlastní produkce v tunách					
Předpokládané rozšíření produkce					

9) **Jaké formy odbytu využíváte uveďte procenta?**

- velkoobchodu
- zpracovatelům
- export
- přímý odběr zákazníky
- jiný jaký -

10) Jaká forma distribuce u Vás převládá (uved'te procenta)?

- vlastní doprava
- odběr zákazníky
- jiné -

11) Vyjmenujte 5 hlavních příčin bránících rozvoji ovocnářství v ČR (co z to převažuje v regionu a co konkrétně u Vás)?

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)
- 5)

B) Spolupráce a její podmínky

12. Spolupracujete v regionu s dalšími organizacemi v rámci odvětví – ovocnářství?

- ano
- uvažujeme o spolupráci
- ne

13. Současná nebo budoucí spolupráce by měla být zaměřena na tyto oblasti (ohodnoťte 1-5, 1- nejdůležitější):

- Nákup výrobních prostředků (výpěstky, hnojiva, herbicidy apod.)
- Společná distribuce ovoce a produktů z něj – obchodní činnost
- Komunikace s odběrateli a propagace jihočeských produktů – ovoce
- Věda a výzkum – spolupráce s vědeckými pracovišti
- Vzdělávání – zajištění odborných seminářů a výcviku
- Jednání se státními institucemi – ochrana zájmu ovocnářů
- Jiná -

14. Organizace, která bude hájit zájmy ovocnářů, by měla mít tuto právní podobu:

- Družstvo
- Kapitálová společnost
- Nezisková společnost
- Klastř
- Jiná -

C) Veřejné stravování

15. Dodáváte veřejným stravovacím zařízením? (určit vhodnou jednotku - %, t, tabulka)

- Ano: školní jídelny nemocnice restaurace jiné jaké
- Ne-důvody proč?

16. Máte zkušenost s programem Ovoce do škol?

- Ano
- Uvažujeme do zapojení
- Ne – důvody proč?

17. Nabízíte ovoce na [www: Produktová –mapa.cz](http://www.Produktová-map.cz)

- Ano
- Ne
- Uvažujeme

18. Máte nějakou dobrou zkušenost z ČR či z ciziny, která by se pro rozvoj ovocnářství v regionu hodila?

Tab. č. 15: Seznam dotazovaných respondentů

Seznam respondentů podle abecedy
Bio zelenina Olešná
JČ zelenina, p. Čadek
Jiří Černoch
Jana Fáberová
Ing. Pavel Fríd
Roman Grill
Jiří Hamlík
Holeček Kolence
Josef Hrabě
Jaroslav Janota
Pavel Michal
Jiří Netík
Hana Nováková
Ing. Petr Leber
Václav Párt
Josef Pešek
Stanislav Petrášek
MVDr. Monika Půbalová
Jaroslav Sebera
Antonín Steinocher
Ing. Sucháček
Bohdana Šedivá
Zemcheba s.r.o, Chelčice

Zdroj: vlastní

Tab. č. 16: Přehled otázek a odpovědí respondentů

Otázky Pěstitele	Dodáváte své produkty veřejným stravováním?	Jmenujte hlavní příčiny bránící rozvoji ovocnářství/zelinářství v ČR (či v regionu)	Jaká je Vaše Ø produkce ovoce/zeleniny v t/rok?	Jaká je Vaše výměra zemědělské půdy?	Jak velký je roční obrat podniku?	Jaké formy odbytu/distribuce využíváte?
1)	Ne	Drahá pracovní síla	300 tun	12 ha	x	Prodejna u cesty směr Písek
2)	Nepřímo	Zemědělská politika, chybí plán soběstačnosti	1 mil. Tun – pouze překupuje	Nehospodaří	120 mil.	Obchodní řetězce-Lidl
3)	Ne – vývoz do Německa	Počasí, nejistota trhu, nadvláda zahraničních zpracovatelů, neexistence zpracovatelů v ČR	x	15 ha	x	Zpracovny v Německu, palírny zde v ČR
4)	Přes prodejce Gira–dále do jídelen Efko-řepa	Pracovní síla, papíry předpisy– ubíjející - statistiky	zelí 210 tun, řepa 15 t, cibule 15 t, mrkev 15, skladuje sám, zpracovává sám kysané zelí	100 ha zelinářská 130orná	1-2 mil.	80% mezičlánek – dojedou si 20 % ze dvora
5)	Ano, restaurace, obchody	Neochota lidí platit za české zboží	Stovky tun, 800kg okurek na jeden závoz Skladují si, nezpracovávají	3 ha venkovní plocha + 19 foliovníků 60x10m	1–10 mil.	Rozvoz 50% Albert, Countrylife 50% Ze dvora 5 - 10 lidí týdně
6)	Ne	Zbytečná byrokracie	100 tun	17 ha	Do 1 mil.	Velkoobchody 85 %, domácí prodej
7)	Ne, dříve ano, ale přestaly mít zájem - školy	Když je dobrá úroda, tak je většinou všude v Evropě a ovoce se pak za nižší ceny dováží k nám	200 tun	8 ha jabloní	Do 2 mil.	Prodej ze dvora 40 %, prodejci z Prahy
8)	Ano, školní jídelny 10 %	Byrokracie, kontroly, přístup na trh, sankce, krácení dotací, zákaz přípravků, zakazy od států co pěstovat, velice náročné na práci, vysoké nároky – certifikáty, zkoušky atd.	300 tun	25 ha	1 mil.	Velkoobchody 90 %, školní jídelny 10 %
9)	Ne	Počasí, zákaz postřiků a přípravků oproti Polsku, které pak může prodávat za	100 tun	12 ha	1 mil.	Velkoobchody 80 %, ze dvora, zpracovatelům

		nízké ceny				
10)	Ano – ale přes prostředníka	Chybí pracovní síla na sklizení, sady se snižují, místo toho řepka, drahé pracovní síly	150 tun	20 ha	x	100 % jde výkupní firmě
11)	Ne	Byrokracie, problém dostat se na trh, kontoly	15 tun	4 ha	4,5 – 5 milionu	Přímo spotřebiteli, ze dvora 70 %, obchodním řetězcům
12)	Ne – bedýnkový prodej	Problém je získat půdu pro hospodaření, velké podniky jsou problémem	3 tuny brambor, zbytek neví	5,5 ha	x	250 pravidelných odběratelů, rozvoz po ČB – 100 %
13)	Ne	Neví	x	6 ha	x	Prodej ze dvora 100 %
14)	Ne	Nemožnost konkurovat velkopodnikům, zajištění odbytu produkce - jistoty	100 tun	13 ha	x	Prodej ze dvora 70 %, rozvoz 30 %
15)	Ne	Počasi, cenově je těžké konkurovat	150 tun brambor 70 tun ovoce	27 ha	x	Maloobchody 15 %, Přímý prodej ze dvora 85 %
16)	Ne – malý pěstitel	Dovoz levného ovoce, velmi malá podpora malých firem, nepřízeň počasí, nemožnost pronajmutí dalších pozemků	3-8 tun jahod	Do 50 ha	Do 1 mil.	Přímý odběr zákazníky 100 %
17)	Ano – školní jídelny cca 5 %	Příliš vysoké marže obchodníků, neochota velkoobchodu odebírat regionální produkci, byrokratická zátěž pěstitelů, stále se zužující výběr přípravků na ochranu rostlin	100tun jablka, 20tun hrušky, 20 t švestky, 30 t višně	Do 50 ha	1-10 mil.	Vlastní doprava 50 %, přímý odběr zákazníky 50 %
18)	Ne – nechutí někoho podplácet, kmotrovství	Kmotrovství, nechutí uplácat, nechutí podporovat překupníky, dovoz ovoce z Polska a možnost vydávání za české, při vymrznutí není téměř žádná podpora od státu, pojištění je předražené	35 tun	Do 50 ha	1-10 mil.	Přímý odběr zákazníky, vlastní doprava
19)	Ne – jsme	Nedostatek	60 t jablka,	70 ha	1-10 mil.	Zpracovatelům,

	zaměření na zpracovatelský průmysl	pracovníků, byrokracie – evidence, dotace, statistiky, kontroly; počty dotačních titulů	višně 15 t, švestky 70 t			přímý odběr zákazníky
20)	Ano	Vysoké pořizovací náklady na 1 ha sadu 500 000 – 1000 000 Kč, nízké ceny ovoce, dlouhá návratnost investice, vysoká rizikovost odvětví, vysoké dovozy dotovaného ovoce	3510 tun	51 – 300 ha	Nad 100 mil.	Velkoobchod 40 %, zpracovatelům 40 %, přímý odběr 20 %
21)	Ne – malá kapacita produktu	Složité administrativa, špatná komunikace v exportu ovoce, v ČR nejsou zpracovatelské podniky, špatná komunikace se supermarketem, nouze o brigádníky	155 tun	Do 50 ha	Do 1 mil.	75 % zpracovatelům, 25 % přímý odběr zákazníky
22) I	Ne – malý objem produkce	Nedostatečná kapitálová síla podniku, administrativní náročnost dotačních programů, nedostatek vhodných pozemků, věková struktura ovocnářů	15 tun jablka, 1,5 tun slivoně	Do 50 ha	Do 1 mil.	Velkoobchodu 45 %, zpracovatelům 45 %, přímý odběr zákazníky 10 %, vlastní doprava 90 %
23)	Ano – do škol loupané brambory asi tak 10 %	Klimatické podmínky, nedůvěra k bioproduktům – bioobchody mají marži i 200 %, není pracovní síla	Jablka 200 tun, hrušky 20 tun, jahody 12 tun, třešně 3 tuny, Brambory 200 tun	25 ha	1-10 mil.	Přímý odbyt 60 %, bioobchody 20 %, velkoobchody 20 %, vlastní doprava 40 %

Otázky Pěstitelé	Spolupracujete v regionu s dalšími podniky v rámci odvětví?	Na jaké oblasti by měla být podle Vás zaměřena spolupráce?	Máte zkušenost s programem Ovoce do škol?	Nabízíte zeleninu na www.produktova-mapa.cz ?	Máte nějakou zajímavou zkušenost z ciziny či z ČR, která by se pro rozvoj ovocnářství/zelinářství u nás hodila?
1)	Ne a nemám zájem	Ne jsme soběstační	Ne – je to dotační akce pro vybrané velké firmy	Ne	Nemá a těší se do důchodu
2)	minimálně	Nové technologie	ne	Ne	Chybí podpora malých pěstitelů, kteří nemohou konkurovat velkým firmám v Evropě
3)	Ne, dříve se o to pokoušeli, ale nevyšlo to	Spolupráce není možná – mezilidské vztahy – v odvětví už se všichni znají	ne	ne	U Nás vysoké ceny všeho oproti cizině, nesplnitelné podmínky pro pojištění, přísné limity n postřiky
4)	Dříve funkční spolupráce v Třeboni, důchodem spolupráce skončila a teď už je sám	Nákup funkční chemie proti plevelům. Zrušená funkční chemie – nezabírá nic na plevele	Ne	Ne	Funkční chemie nejvíc trápí zelináře a chybějící pracovní síla – mladí nejdou na pole
5)	Bemagro malá spolupráce v doplnění sortimentu - bedýnky	Vzájemné doplnění chybějícího sortimentu	Krátká spolupráce – dovoz do Strakonice se nevyplatil	ne	Kvalifikace osob – nadšenci ale nerozumí tomu
6)	Ne	Nebránil by se spolupráci – vzdělávání, technologiím	Ne – je to to nehorší co je – je to dělané pro velké podniky a ne pro malé producenty	Ne	Neví. Ale učí se dávat třešně na nižší stromky. Státní podpora je všude lepší než v ČR - Polsko
7)	Ne	Spolupráci by se nebránil – skladování ovoce upřednostňuje – odbytové družstvo by uvítal	Ne	Ne	Byl na školení řezu jabloní se neosvědčilo a vrátil se zpět ke staré technice. Odbytová družstva u nás chybí a myslí si že by to nebylo složité v praxi zrealizovat. Problémem je, že se po komunismu lidé už

					nechtěli sdružovat
8)	Ne	Spolupráce v poradenství – Holovousy výzkumy atd., vědecká pomoc jako mají v Itálii, odbytová družstva by uvítal	Ne	Ne	Například v Itálii dostávají pěstitelé rovnou instrukce kdy, jak a čím mají stříkat atd., proto nemusejí být ani nijak vzdělaní a čekají pouze na instrukce
9)	Ano, spolupracuje na moštování s Gregorou, Chelčicema	Odbytové družstvo už zkoušeli a pak to zkrachovalo	Ne – na to je moc malý náš podnik	Ne	Nic ji nenapadá
10)	Ne	Výzkumný ústav v Chelčicích, entomolog – pomoc přes škůdce Odbytové družstvo už více NE - podvod	Ne	Ne	Odborná pomoc při hlídání sadu proti chorobám a škůdcům
11)	Ne, není s kým	Spolupráce by byla dobrá ohledně vzdělávání a technologií	Ne – není pro malopěstitele, byrokracie	Ano	Anglie, Německo, Rakousko – menší byrokracie než u nás
12)	Ano – s biofarmou – Olešná, dále se soukromníky ze Lhenic a z Netolic	Technologická pomoc určitě, i je v jednání sušení zeleniny následný prodej směsí na zimu do polévek	Ne	Ne	Osvědčené mají pletí pouze 1x, poté se v půdě díky plevelům drží vlhkost a když bylo velké sucho, měli větší úrodu než ostatní
13)	Ne	Ne	Ne	Ne	Neví
14)	Nespolupracují a jsou takto spokojení	Ocenil by stoje na sběr, techniku, ale jsou takto spokojení takže nad ničím nepřemýšlí	Ano	Ne	Vytvořit odbytové organizace, pomoc od státu, problém s odbytem
15)	Ne	Spolupráci nepotřebují	Ne	Ne	x
16)	Ano	Věda a výzkum, jednání se státními institucemi, vzdělávání, společná distribuce	Ne – malý pěstitel	Ne	Lepší ochrana domácí produkce
17)	Ano	Nákup	Ne - nemohu	Ne	Podpora vlastní

		výrobních prostředků, jednání se státními institucemi, komunikace s odběrateli a propagace, výzkum, vzdělávání, společná distribuce	dodávat ovoce celoročně, toto je dle mého názoru pouze pro velkoobchod		tuzemské produkce, jednotná pravidla v celé EU ohledně chemických přípravků, dávek, ochranných lhůt, reziduí v plodech, jednotná výše dotací
18)	Ne	Jednání se státními institucemi a především vydání zákonů, které by ochránily domácí produkci a zákaz dovozu	Ne – prakticky nemožnost se zapojit za průměrnou cenu	Ano	Ochrana domácího trhu, nejprve prodat vlastní produkci a potom dovážet a především stanovení minimální ceny tak jako jinde v EU
19)	Ano	Jednání se státními institucemi, komunikace s odběrateli a propagace, společná distribuce, věda a výzkum, nákup výrobních prostředků	Uvažujeme do zapojení	Ne	Snížení DPH na produkci prvovýroby v zemědělství + odpuštění EET
20)	Ano	Společná distribuce, věda a výzkum, jednání se státními institucemi, nákup výrobních prostředků, komunikace s odběrateli	Uvažujeme	uvažujeme	Odbytové organizace, vlastní prodejny pro pěstitele
21)	Ano	Nákup výrobních prostředků, společná distribuce, komunikace s odběrateli a propagace, jednání se státními institucemi, vzdělání a výzkum	Ne – malá kapacita produktu	uvažujeme	x
22)	ano	Jednání se státními institucemi,	ne	ne	Odbytové organizace, vlastní prodejny pro

		společná distribuce, komunikace s odběrateli, věda a výzkum, vzdělávání, nákup výrobních prostředků			pěstitele
23)	Ano, odborné konzultace – agronomické věci – řez, výměna ovoce – doplnění chybějícího sortimentu, výpomoc z hlediska služeb	Věda a výzkum, nákup výrobních prostředků, komunikace propagace, vzdělávání, společná distribuce, instituce	ne	ne	Mít kvalitní strojové vybavení, hnojit pouze kompostem se ukázalo jako nejlepší a zcela dostačující, není potřeba žádná umělá hnojiva

Zdroj: vlastní